

22 91

సమీక్ష

జ్ఞాతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక
సంపాదకుడు: విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 6

రాజమహేంద్రవరము 1-6-1983

సంచికలు 14, 15

—* ఈ సంచికలో *—

- 1) గౌరవనీయులు ముఖ్యమంత్రిగారికి దిగినల్లి వేంకటశివరావు బహిరంగ లేఖ పేజీ 1
- 2) కుసుమాంజలి (పద్య) 4
- 3) గోధూళి - ఛందస్సు; జానపద వ్యావహారిక భాషాస్రయోగములు 5
- 4) కాత్వెల్లు - కంపారిటివ్ గ్రామము 7
- 5) మాలపల్లిలో స్త్రీ పాత్రలు - ఒక పరిశీలన 8
- 6) ఉత్తమ నీతిగ్రంథాలు - సుమతీశతకము, రహీము సత్ సయీ 11
- 7) వీణాగాన సరస్వతి శ్రీ ఈమని శంకరశాస్త్రి ప్రశంస (పద్య) 13
- 8) ఇంద్రగంటివారి “గౌతమీ గాథలు” 15
- 9) శ్రీ ఏ. సూర్యప్రకాశ్ “కాగితంపువ్వు” కు ఉమ్మెత్తల అవార్డు. 18

రాబోవు సంచికలో కాత్వెల్ ప్రతిపాదనల ఆంతర్యం, మంగళహారతులు - ఆధ్యాత్మిక సౌరభము, కల్యాణ కింకిణీ రవ
కల్పవృక్షము శ్యామిప కాస్త్రము మొదలగునవి ఉంటాయి.

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును

చందా : సంవత్సరమునకు రు. 12-00.
అర్థసంవత్సరమునకు రు. 6-00.

విడిప్రతి 60 :

★ స మా లో చ న

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

గౌరవసీయులు ముఖ్యమంత్రిగారికి

- దిగవల్లి వేంకటశివరావు బహిరంగ లేఖ -

ఆర్యా,

నన్ను మీ రెరుగరు. నాకు ఇప్పుడు 85 సం॥లు. చెవి వినపడదు. కాని జ్ఞాపక శక్తి తగ్గ లేదు. నేను పూర్వం బెజవాడలో అడ్వకేటుగా ఉండి, అనేక గ్రంథాలు రచించాను. ఆంధ్రపత్రిక, భారతి మొదలైన పత్రికలలో సంచికలలో, వందలకొలదిగ వ్యాసాలు వ్రాశాను. 1980-82 సంవత్సరములలో పశ్చిమకృష్ణా కాంగ్రెసు కమిటీకి సంబంధించిన ప్రోపగాండా పని అంతా చేసాను. అయితే గాంధీగారు చనిపోయిన తరువాత కాంగ్రెసు కుళ్ళిపోగా దానిని అసహ్యించుకొన్న వారిలో నే నొకడిని.

నాటికి నేడు మీద మువలన కాంగ్రెసు పీడపడలినది. కాంగ్రెసు నాయకత్వంలో తెలుగు భాషకు, సాహిత్యానికి, సంస్కృతికి, జరిగిన, ఘోరమైన అన్యాయాలను మీదపట్టి తీసికొని వస్తే మీరు న్యాయం జరిగిస్తారని ఆశతో లేఖ వ్రాస్తున్నాను.

తెలుగు భాషకు, సాహిత్యాన్ని, ఉద్ధరించి, వ్యావహారిక భాషకు మూలపురుషుడనదగిన, సి. పి. బ్రాహ్మగారి కృషినిగూర్చి పరిశోధన చేయించుటకు శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం వారు

1975 నుండి 1978 వరకు నిర్వహించిన సి. పి. బ్రాహ్మ రీసర్చి ప్రాజెక్టులో నీనియరు రీసర్చి అపీసరు ఉద్యోగం చేస్తూ మద్రాసు ఆర్కైవుసులోని 1820-1855 నాటి పురాతనపెళ్ళు పరిశోధించి 1855 నుండి 1884 వరకు లండనులో బ్రాహ్మ చేసిన తెలుగు సాహిత్యకృషికి సంబంధించిన 20 వేల పుటలకు మైక్రో ఫిల్ము తెప్పించి బ్రాహ్మకృషినిగూర్చి గ్రంథాలు రచించిన బంగోరే శ్రీ బండి గోపాల రెడ్డి ఇటీవల ఆత్మహత్య చేసికొన్నట్లు మీరు పత్రికలలో చూసి ఉంటారు. ఆయన నాకు ప్రియమిత్రుడు. ఆయన చివరిదశలో ఆంధ్రా యూనివర్సిటీవారి సి. ఆర్. రెడ్డి శతజయంతి ప్రాజెక్టులో పని చేస్తూ 81-8-1982 లేదీని నాకు వ్రాసిన చివర ఉత్తరములో తాను తిరుపతిలో చేసిన కృషికాని, హైదరాబాదులో ప్రారంభించిన వేమన యోగి కేంద్రములో చేసిన కృషిగాని పూర్తి ఫలితానికి రాక పూర్వమే ఆపరిశోధనలు ప్రభుత్వం వారి సహాయం లేనందు వల్ల ఆగిపోయినవని, ఇక్కడ ఆంధ్ర విశ్వ విద్యాలయంలో ప్రారంభించిన సి. ఆర్. రెడ్డి పరిశోధనకు కూడా అదే గతి పట్టబోతున్నదని ఆంధ్రదేశ చరిత్ర - సంస్కృతిని

గూర్చి తాను తలపెట్టిన గొప్ప పరిశోధనలు రాజకీయాలవల్ల ఇలాగ కొనసాగక పోతూ వున్నందువల్ల తనమనస్సు పూడైనదని ఆత్మహత్య ఆలోచనలు కూడా కలుగుతున్న వని ఇక భరించలేనని వ్రాశాడు.

ప్రభుత్వం వారి రాజకీయాల వల్ల, ఉపేక్ష వల్ల, ఆంధ్ర చరిత్ర పరిశోధనలకు, సంస్కృతికి, సంబంధించిన అనేక గొప్ప కార్యాలు భగ్నమై పోయిన వనే సంగతి మీదపట్టి తీసికొనివస్తే ఇకముందైనా ఇటువంటి ఘోర అన్యాయాలు జరుగకుండా చేస్తారనే ఉద్దేశంతో ఈ జాబు వ్రాస్తున్నాను.

శ్రీ బంగోరే కృషి వల్ల తిరుపతి విశ్వ విద్యాలయం వారు లండనులో ఇండియా హౌస్ లైబ్రరీకి మైక్రో ఫిల్ముడి వేల రూపాయలు పంపి ఇరవై వేల పుటలు తెలుగు వాఙ్మయ చరిత్ర సాధనాలు తెప్పించారు. కాని వాటిని పరిశీలించి గ్రంథాలు రచించక పూర్వమే కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం వారి రాజకీయాల వల్ల అప్పటి వైస్ ఛాన్సలరు కొత్త సచ్చిదానంద మూర్తి గారికి ఉద్వాసన జరగటంవలన, కొత్తగా వచ్చిన వైస్ ఛాన్సలర్ గారికి ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్ర సంస్కృతి పరిశోధన విలువ తెలియనందున, బ్రాహ్మ ప్రాజెక్టు మూత పడినది ప్రాఫెసర్. జి. యస్. రెడ్డిగారు వైస్ ఛాన్సలర్ గారికి దీని విలువను గూర్చి చెప్పినా లాభము లేక పోయినది.

ఇలాగే వీరేశలింగం గారికి, గురజాడ గారికి, పూర్వం ఇప్పటికీ మూడువందలండ్ల క్రిందట తెలుగు దేశ ప్రజలను మేలు గొల్పిన మహాకవి వేమన యోగినిగూర్చి పరిశోధన జరిగించుటకు శ్రీ చెన్నారెడ్డి గారు ముఖ్యమంత్రిగ నుండగా హైదరాబాదులో స్థాపించిన వేమన యోగి పరిశోధనా కేంద్రానికి శ్రీబంగోరే స్పెషల్ ఆఫీసర్ గా నియమింపబడి దేశమంతా తిరిగి తెలుగులో, వివిధ భాషలలోని గ్రంథాలకు, వ్యాసాలకు, జరాకు తీయించి చాలా సాధన సామగ్రి సంపాదించారు.

మొదటి గ్రంథంగా 1939 సం॥ నాటి డి. పి. బ్రాహ్మ వేమన పద్యాలు సంకలన గ్రంథాన్ని పీఠికతో అతి చాకధరకు ప్రచురించారు. తెలుగువారు ఎంతో సంతోషించారు. వేమన పరిశోధన ఫలితాలకు ఎదురు చూస్తూండగా చెన్నారెడ్డి గారి ప్రభుత్వం పోయి అంజయ్యగారు కొత్త ముఖ్యమంత్రిగా కొత్త కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం ఏర్పడిన దాని ఫలితంగా ఈ వేమన పరిశోధన అడుగంటి పోయినది. ప్రభుత్వ ఎండోమెంటు కాఖకు అనుబంధించిన వేమన, కేంద్రాన్ని మూసివేసారు.

శ్రీ యం. ఆర్. అప్పారావు గారిని ఆంధ్ర వైస్ ఛాన్సలర్ గా కాంగ్రెసు వారు నియమించారు. ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ జూబిలీ మహోత్సవం జరిగింది. దానికి 40 లక్షలు ఖర్చు పెట్టారు. కళా ప్రవర్ధన వగైరా బిరుదులు సంతర్పణ చేశారు. కొన్ని పనికిమాలిన పుస్తకాలు ప్రచురించారు అంతేకాని తెలుగు భాషకు, సంస్కృతికి, పనికివచ్చే పనులు చేయలేదు. అటు తరువాత కాంగ్రెసు రాజకీయ నాయకులలో ఒకరి కొకరికి పడక శ్రీ ఆవుల సాంబశివరావు గారిని వైస్ ఛాన్సలర్ గా చేశారు. వీరి హయాంలో డి. ఆర్. రెడ్డిగారి శత వార్షికోత్సవం జరపటానికి ఏర్పాటు చేసి, రెడ్డిగారి జీవితము రచనలను, గూర్చి పరి

శోధన జరిపి కొన్ని గ్రంథాలు ప్రచురించడానికి శ్రీ బంగోరే గారిని నియమించి తమ అధ్యక్షత క్రింద ఒక పబ్లికేషన్ కమిటీని కూడా ఏర్పరచారు.

బంగోరే మైనారు, చిత్తూరు, మద్రాసు, ఢిల్లీ వగైరా ప్రదేశాలలో మాటుమణి యున్న రెడ్డిగారి అపూర్వ చరిత్ర సాధనాలను, ఢిల్లీలో జవహర్లాల్ గ్రంథాలయంలో పడియున్న అపూర్వ లేఖలను, బయటికి తీసి, రెడ్డిగారి ఇంగ్లీషు రచనల సంకలనమును తయారు చేశారు. ఈస్టితిలో ఏమి కుతంత్రాలు జరిగినవో కాని ఇంగ్లీషు గ్రంథప్రచురణ చేయడంలో శ్రీ సాంబశివరావు గారు బంగోరేగారి సంపాదకత్వమును మార్చి శ్రీ బి. ముత్తుస్వామి గారిని సంపాదకునిగా చేసి ప్రచురింపచేశారు. తెలుగు గ్రంథం మాత్రం శ్రీ బంగోరే సంపాదకత్వంలో ప్రకటింపజేశాడు. బంగోరే గారికి సహకార సహాయములు కరివైనవి. సాంబశివరావుగారు వైద్యంతోసం దేశాంతరం వెళ్ళివచ్చారు. బంగోరే నిస్సహాయుడై పని మానుకొని నెల్లూరు వెళ్ళారు.

పూర్వం శ్రీ వెంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయానికి శ్రీ జగన్నాథ రెడ్డిగారు వైస్ ఛాన్సలరుగా నుండగా, ప్రొఫెసర్ జి. యస్. రెడ్డిగారు పండితుల సహాయంతో Consisa Oxford Dictionary ని తెలుగులోనికి అనువదించడానికి కృషిచేసిరి. పారిభాషిక పదాలకు, పర్యాయపదాలు, అర్థాలు, నిర్వచనాలు, వివరణలు ఉన్నవి. ఇంగ్లీషుపదాల ఉచ్చారణ నిచ్చారు. Etymology తో పాటు Illustrations కూడ వున్నవి. మచ్చుపుటలు ముద్రించి నాబోటి వారి అభిప్రాయములు కూడా స్వీకరించి పని ప్రారంభించి వ్రాతప్రతి సిద్ధపరచారు. దాని ప్రకటనకు కాంగ్రెసు ప్రభుత్వ సహాయం అపేక్షించారు. కాంగ్రెసురాజకీయాలలో ఆరితేరిన శ్రీ మోటూరి సత్యనారాయణగారు కార్యదర్శియై దివానుగిరితేనూ అకారాది సర్వస్వ ప్రణాళికను మార్చి చేశారు. ప్రభుత్వం వాటిచ్చిన అనేక లక్షల రూపాయలు

రాయణగారు తెలుగు భాషాసమితిలో, తెలుగు అకాడమీలో గొప్ప పలుకుబడి కలిగి యుండి రెడ్డిగారి వ్రాతప్రతిని సరిచూడడానికి తెలుగు అకాడమీలో తమ అధ్యక్షతక్రింద ఒక కమిటీని నియమింపజేసి తమ ఆశీర్వాదాలు, తాము, అలెగ్జెన్సలు స్వీకరిస్తూ వ్రాతప్రతిలోని Pronunciation (ఉచ్చారణ) Etymology Illustrations తీసివేసి అర్థాలకు నిర్వచనాలను మార్చి కత్తిరించి, పాడుచేసి, కాంగ్రెసు ప్రభుత్వ సహాయంతో నిఘంటువును ముద్రింపజేశారు దానికి మొదట రు 115 లు ధర నిర్ణయించారు అది తప్పులతడకగా నున్నందున కొనేవారు లేక ధర రు 75కు తగ్గించవలసి వచ్చింది.

తెలుగువారి చురుదృష్టం వేత శ్రీ కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావుగారు మొదలుపెట్టిన అకారాది విజ్ఞాన సర్వస్వం పూర్తి కాకుండానే ఆయన చనిపోయారు. అటు తరువాత దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావుపంతులు గారు లక్ష్మణరావుగారి శిష్యుడైన శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మగారి తోడ్పాటుతో రెండు సంపుటములు ప్రచురించారు. గాని నాగేశ్వరరావుగారి నిర్మాణంలో అది ఆగిపోయినది. ఈస్టితిలో మద్రాసు ప్రభుత్వంవారు ఆనాటి కాంగ్రెసు దేశభక్తుడైన అవినాశలింగం చెట్టియ్యగారు విద్యామంత్రిగా నుండగా అరవంలో, తెలుగులో విజ్ఞానసర్వస్వం ప్రకటించడానికి ప్రణాళికను ఏర్పాటుచేశారు. అరవవారి సర్వస్వం సక్రమంగా ప్రకటింపబడినది గాని తెలుగువారి సర్వస్వం భ్రష్టుపట్టి పోయినది. అప్పట్లో శ్రీ బేజవాడ గోపాల రెడ్డిగారి అధ్యక్షత క్రింద స్థాపింపబడిన తెలుగుభాషా సంస్థకి కాంగ్రెసురాజకీయాలలో ఆరితేరిన శ్రీ మోటూరి సత్యనారాయణగారు కార్యదర్శియై దివానుగిరితేనూ అకారాది సర్వస్వ ప్రణాళికను మార్చి చేశారు. ప్రభుత్వం వాటిచ్చిన అనేక లక్షల రూపాయలు

ఖర్చు అయినవికాని విజ్ఞాన సర్వస్వం సక్రమంగా పూర్తికాలేదు. ఆ సంపుటాలలో వ్యాసరచయితలపై, సంగ్రహావళిపై సత్యనారాయణ గారు సర్వాధి కారం వహించారు. వీరికి స్వాతంత్ర్యము లేదు. సంపుటాలలో అనేక లోపాలు తప్పులు ఉన్నవని పత్రికలలో విమర్శలు వచ్చినవి. సత్యనారాయణ గారు లెక్కచేయలేదు. లేఖలు వ్రాశారు. చలించలేదు. లోగడనున్న తప్పులతోనే చరిత్ర సంపుటాన్ని పునర్ముద్రణ చేశారు. దానికెలక్షల రూపాయలు ఖర్చు అయినవి. బి. సుబ్బరాయన్ గారు కోరగా దాని లోపాలను గూర్చి నేను పెద్ద విమర్శ వ్రాసియిచ్చాను. ఉదాహరణకు వందేమాతరం ఉద్యమం లో తీవ్ర కాంగ్రెస్సు నాయకులైన లోక మాన్యతిలక్, అరవింద ఘోష, బిపిన్ చంద్రపాల్ గార్లను అరాజకోద్యమ నాయకులుగా చిత్రించారు.

ఇక తెలుగు భాషాసమితి సంస్కృతి సంపుటాల కథ మరీ చిత్రంగా నున్నది. శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మగారు దానికి సంగ్రహావళిని పేరుగాని వారికి స్వాతంత్ర్యములేదు. వారి మాటకు చెల్లు బడిలేదు. వారు తయారుచేసిన ప్రణాళికను సత్యనారాయణగారు మార్చివేశారు. చెన్నపట్నం స్థాపనలో దాని అభివృద్ధిలో దాని పరిపాలనలో తెలుగువారు ప్రముఖ పాత్రవహించారు. మొన్నటివరకు మన పండితులు మేధావులు అక్కడ వుండేవారు. పత్రికలు అక్కడ ప్రచురించేవారు. మన సంస్కృతికి అది కేంద్రంగా నుండేది. చెన్నపట్నం ఆంధ్రసభ చరిత్ర చూస్తే తెలుగువారి కృషివైభవం తెలుస్తుంది. చెన్నపట్నం చరిత్ర విజ్ఞాన సర్వస్వం తెలుగు సంపుటాలలో రెండవ భాగంలో ఉంటుందని శ్రీ శర్మగారు నాకు వ్రాశారుగాని సంపుటాలు చూస్తే అది లేదు! వానికి కారణం రాజకీయం. మద్రాసులో ఇళ్ళు వాకిళ్ళు గత సత్య

నారాయణగారికి బ్రతుకుతెరువు బాగా తెలుసును. చెన్నపట్నం తమిళ నాడులో కలిసినందువలన దాని నిజచరిత్రను వ్రాస్తే మద్రాసు ప్రభుత్వం వాటికి అగ్రహం వస్తుందని సత్యనారాయణగారు దానిని తొలగించివేశారు! తెలుగు సంస్కృతి సంపుటాలలో తెలుగువానికి ఊరూపేరూ లేకుండా చేశారు!! తెలుగు సంపుటంలో శబ్దరత్నాకర నిఘంటుకర్త యైన బహుజన పల్లి సీతారామాచార్యు గారి పేర్ నా లేదంటే తక్కినవారి మాట చెప్పటం ఎందుకు? పద్మశ్రీ, పద్మవిభూషణ, బిరుదులు కావని వాటిని అలా ఉపయోగించకూడదని కాంగ్రెస్సువారు నిర్ణయించి యున్నను, శ్రీ సత్యనారాయణ గారు విజ్ఞాన సర్వస్వ సంపుటాలలో తమకు గురించి వ్రాసుకుని తమకు వచ్చిన పద్మశ్రీ పద్మవిభూషణ బిరుదులను ముద్రించుకొని తమ ప్రత్యేక ప్రాముఖ్యం తెలియచేసికొన్నారు!

పూర్వం కాశీశ్వరరావుగారు స్పీకరుగా నుండగా, లక్షల రూపాయల ఖర్చుతో గ్లాసరీకమిటీ వారు మూడేండ్లు కష్టపడి నిర్మించిన పార్లమెంటరీ టరమ్ అప్రెన్టిస్ ట్రీట్ లో గ్లాసరీ ముద్రించిన దానిలోని పరిభాష విస్మరించి పి. వి. నరసింహారావు మంత్రిగా వుండగా వారు ట్రాన్స్లేషన్ కమిటీ నేర్పాటు చేసారు కేంద్రప్రభుత్వం వారి మేహరాని కొగకు హిందీ పదాలతో చట్టాలను తర్జుమా చేయించి కొన్ని లక్షలు ఖర్చు పెట్టి ముద్రించారు అవి అర్థంగాని, పనికిమాలిన పదాలు. ఎవరూ ఉపయోగించనివి. నా అసమ్మతిని తెలియజేస్తూ నా సభ్యత్వంకు నేను రాజీనామా చేయగా ఆంధ్రప్రభ సంపాదకీయం వ్రాసింది. ఇటీవల కాశీశ్వరరావు గారి గ్లాసరీ ఆధారంతో తెలుగు అకాడమీ ఒక రివైజ్డ్ గ్లాసరీ తయారుచేయడానికి

ఒక రాజకీయ కమిటీని నియమించారు. మళ్ళీ ఒక పనికిమాలిన గ్లాసరీ ముద్రించారు. దానికి లక్షల రూపాయలు పైగా ఖర్చు అయినది. శంకరనారాయణ డిక్టరీని, ఇంకా చిల్లర మల్లర డిక్టరీలను కాపీకొట్టడం కాకుండా తమ తెలివితేటలు ఉపయోగించి, పంచకోశ కషాయం తయారు చేశారు. మచ్చునకు Injunction అనే పదానికి ఒక కార్యము చేయవలదని లేక చేయకూడదని కోర్టు ఆజ్ఞ అని చెప్పవలసిన దానికి బదులు నిషేధాజ్ఞ (244 ఫుట) అని వ్రాశారు. చాలావరకు ఏ హిందీ డిక్టరీ నుంచో మక్కికి మక్కి వ్రాసివేశారు. ఇలాగ కృతక భాష, కృతక పదాలు సృష్టించి పెట్టారు. ఎంతప్రకాశనం దుర్వినియోగం అయిపోయిందో యోచించండి.

ఇటువంటి అవకతవక నిఘంటువులను పురస్కరించుకొని విపరీతపు విడ్డూరపు తర్జుమాలతో అర్థంగాని బోర్డులు అనేకం హైదరాబాదులో దర్శనంయిస్తాయి. Divisional office - Telecommunication ఇంగ్లీషుకి 'మండల అభియంత దూర సంచార్' అని తెలుగులో వ్రాయబడిన బోర్డు హిందూయత్ నగరులో కనపడుతుంది. ఇటువంటి బోర్డులు మార్చ వలసిన అవసరం ఉన్నది.

విశ్వవిద్యాలయాలలో, అకాడమీలలో కాంగ్రెస్సు రాజకీయాలు ప్రవేశించి తెలుగువారి గౌరవమునకు భంగం కల్గించుట అలావుండగా కాంగ్రెస్సు ప్రభుత్వము నియమించిన అధికార భాషా కమిషను వారు చేసిన సిఫారసులు అధికారు పెడ చెవిని పెట్టి బుట్టదాఖలు చేస్తూ వుండటము ఒక ముఖ్యలక్షణము కాగా మీరువచ్చి ఒక్క కలంపోటుతో తెలుగు అధికార భాషగా చేశారు.

ఉట్టి కక్కలేనమ్మ స్వర్గానికి నిచ్చెనలు
చేసినట్లు మన కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం
జాడు కాంగ్రెసు నాయకులు ఏర్పాటు
చేసిన ప్రపంచ మహాసభలకథ అందులో
అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థ వహించిన
పాత్ర పత్రికలలో కెక్కినది. తెలుగు
భాషని, సంస్కృతిని ఉద్ధరించడానికని
కోటిరూపాయలు ఖర్చుపెట్టి కాలాలం
పూర్వంలో జరిగే సభల సందర్భములో
కాంగ్రెసు నాయకులకు భోగ విలాస
ముల నేర్పాటు చేసిన అవినీతి ఫలితంగా
కార్యక్రమాలు రసాభాసం కాగా
తెలుగు వారి అపకీర్తి భారతదేశమంతా
జ్ఞాపించింది. ప్రపంచ తెలుగు మహాసభ
అంటే అందరూ నవ్వేటట్లు చేసింది.

సంస్థను స్థాపించునపుడు మహాత్తర
ప్రయోజనాల కోసం గొప్ప ఆశయా
లతో ప్రజల క్షేమలాభాలను, దేశాభి
వృద్ధిని, కలిగించడానికే స్థాపిస్తారు.
అయితే అవి సరిగా పనిచేయవు. దానికి
కారణం రాజకీయాలవల్ల ఆ సంస్థల ఆశ
యాలు, ప్రయోజనాలు సరిగా అర్థం
చేసికోలేని, ఆ శక్తి సామర్థ్యాలు లేని,
దూరదృష్టి, విజయితీ లేని స్వార్థపరుల
చేతులలోపడి చీడపీడలకు లోనై పాడ
వుతూ వుంటాయి.

‘వేరు పురుగుచేరి వృక్షంబు చెరచును
చీడపురుగుచేరి చెట్టు చెరచు
వత్సితండు చేరి గుణవంతు చెరచురా
విశ్వదాభిరామ వినరవేమ!

అన్నట్లు సంస్థల యాజమాన్యం, నిర్వహ
ణకు తగిన శక్తి సామర్థ్యాలు, నీతినిజా
యితీలు, లేని స్వార్థపరుల చేతులలో
నుంచి సంస్థయైనా చెడిపోతుంది.

మీరు ముఖ్యమంత్రి యైన కొద్దిరోజు
అలోనే చిరకాలంనుండీ దేశాభివృద్ధి కలి
గిస్తూ వున్న కాంగ్రెసు పరిపాలనా
విధానాలను రద్దుచేసి ప్రజలక్షేమలాభాల
కోసం అనేక సంస్కరణలు చేస్తూ
వున్నందుకు సంతోషిస్తూ వున్నాను.

కు సు మాం జ లి

శ్రీ శనకన నరసింహస్వామి.

*వేయి వసంతముల్ గడచి

తెల్లినగాని త్వదీయ వాణికిన్
ప్రాయము తప్పలేదు ప్రతి
పద్యములో ననవద్య మా జగా
సోయగ మారలేదు పరి
కుభ్రశరద్రజనీ మధాంకువుల్
మాయగ లేదు నిత్యనవ
మార్గము నీ దటె శబ్దకాసనా!

*చేరి చకుక్య భూవరుడు

చేతులు మోడిచి భారతమ్మునే
కోరుట యేమి నీవు కను
గొల్కుల మోదజలంబులొల్కు శ్రీ
కారము చుట్టు తేమి తత
కారణజన్ములు మీ రతీవసం
స్కార ధురంధరుల్ తెలుగు
జాతి తపస్సులు పండె సత్కవీ!

తెలుగుగంగను చెన్నపట్నం తీసుకు
చెల్చి చలివేంద్రాలను పెట్టి పుణ్యంకట్టు
కొనే సందర్భంలోనే ప్రాచీన తెలుగు
సాహిత్య సంస్కృతికి సంప్రదాయాలకు
సంబంధించిన తంజావూరు సరస్వతీ
మహాలులోను, చెన్నపట్నం ప్రాచ్య
లిఖిత పుస్తక భాండాగారంలోను,
మూలుగూతూపున్న తెలుగు వ్రాతప్రతు
లను మళ్ళీ తెలుగు వారివశం చేయటానికి
మీరు వూనుకోవడం లక్ష్మీ సరస్వతుల
అనుగ్రహం సంపాదించడమే అని, దీని
ఫలితంగా మీ ఆధ్వర్యంలో తెలుగు
దేశానికి ఇతోధిక శ్రేయఃప్రయోజనాలు కల్గు
తాయని ఆస్తికలైన నాబోటి వృద్ధుల
దృఢ విశ్వాసము.

*ఈపు తీర్చిన మార్గమే కదా తిక్కన్న
వీరలేఖనికి దోస్సార ముసగ
ఈపు పాడిన గానమే కదా యెఱ్ఱన్న
గాత్రంబులోన వైచిత్రి నించె
ఈపు చూపిన దర్పమే కదా శ్రీనాథు
భారతి వభయవాక్రాఫి గఱపె
ఈపు దిద్దిన పద్దమేకదా పెద్దన్న
పెద్దతనంబును గద్దె నిలిపె
నీవు స్వస్థాన వేషభాషా విశేష
రతుడవు రసప్రబుద్ధభీయుడుడవీవు
నీవు లేకన్న కలదె మా నేలపైని
ఆంధ్రకావ్యము వాల్మీకి వయ్య మాకు.

*తన కులబ్రాహ్మణు ననురక్తు లోకజ్ఞుఁ
గోల్పడి రాజెంత కుమిలినాడో
ప్రాణంబునకు ప్రాణమైన నెచ్చెలి నన్ని
సారాయణుండెంత నవసినాడో
మూడు పర్వంబులున్ముగియని కృతిగాంచి
ఆంధ్రభాగతి యెంత యడలుకొనెనో
మూగవోయిన గంటమును గాంచి రాపడి
తెలుగు లోకం బెంత దీలువడెనో
ఒక్క నీచేతిమీద సమ్యక్కృతముగ,
నాంధ్రభారత మెల్ల మాకందె నేని
ఎట్టులుండునో యంచులో నెంచి రసికు
లొడు గఱతురు నిట్టూర్తు రప్పుడపుడు.

*వైదిక భూసురుం డనుచు

వర్ణన మేల నియోగివిప్రుడన్
వాదములేల మాతెలుగు
వాదని కన్నడి యానటంచు సం
వాదములేల మార్గకవి
వల్లభ యెవ్వడవైన నేమి నీ
స్వాగు కవిత్వ మర్థములు
సర్వరసజ్ఞ సుధాప్రసాదముల్!

గోధూళి

చందస్సు; జానపద వ్యావహారిక భాషాప్రయోగములు

- శ్రీ వి. సిమ్మన్న. ఎం. ఏ.

‘గోధూళి’ గేయసంపుటియందు అడివి బాపిరాజుగారు చూపిన వైవిధ్యము గొప్పది. ఒకే చందస్సువలన పాఠకులకు విసుగుకలగడానికి అవకాశముంది. అందు చేత బాపిరాజుగారు వేరువేరు చందస్సులను వాడి, విసుగును తప్పించి వైవిధ్యమును సాధించారు.

1. నాలుగు పాదములు సమానముగా కూర్చినవి

‘నాకోసం యెదురు నూపి

నా గుండె తలసుకోసీ

పిల్లా నేనొచ్చే యేల

ఘల్లుమనె మెళ్ళోకాసులు’

ఇందు 12 మాత్రలు కలవు. ఇది మాత్రా చందస్సు.

2. మూడుపాదములు సమానముగా కూర్చినవి.

‘వలపన్న వలపు

పాలంటి వలపు

యన్నంటి వలపు’

ఇందు 8 మాత్రలుకలవు.

3. రెండుపాదములు సమానముగా కూర్చినవి:

‘నాతోటి మాటాడు గొల్లభామ

వాప్రక్కనడతువే గొల్లభామ

ఇందు 16 మాత్రలు కలవు.

4. పాదనియతి లేక స్వేచ్ఛగ సాగిపోవు గేయము :

చూ॥ ‘కిష్టమ్మ గోపాలబాల కిష్టమ్మ’

5 1, 2 చరణములు

3, 4 చరణములు సమానముగా కూర్చినవి :

‘దూడల్ని తోలేమా

దున్నల్ని నడిపేమా

మిలమిలా బంగారు

వెలగేను గింజలూ’

6. 1, 3 చరణములు

2, 4 చరణములు సమానముగా కూర్చినవి :

‘నానూపు సోకులో

నవ్వేటి వలపు

నానూపు రేకలో

నల్లన్ని వలపు’

7. 1, 4 చరణములు

2, 3 చరణములు సమానముగా కూర్చినవి :

‘దండా కడియాల యెలుగు

కండాల సుళ్ళు సుట్టు

నల్లాది నీది రొమ్ము

వాహ్ని ఝల్లనిపిస్తా’

8 చరణములలో ఒక్కొక్క మాత్రను పెంచుకొంటూ రావటము :

‘సుక్కల్లో నే నవ్వు

సక్కపెన్నెల సామీ

కుప్పా మద్దెన కలుకూ

... ..

9. చివరపాదములో 14 మాత్రలు : చివర గురువు:

‘పొన్నపూవు సెనివి బెడితిరా

... ..

... ..

సుళ్ళు సుట్టి పయగులెత్తెరా

10. చివరపాదములో 14 మాత్రలు : చివర రెండుఘువులు :

‘డబ్బులిస్తూ వున్న యేళా

... ..

యెండి బిళ్ళా లిచ్చికదులు’

‘బాపిరాజుగారి గేయములు ఏచరణమున కా చరణము విరిగిపోవు స్వభావము కలిగి :

‘చెట్టు కదలినా పుట్టి పాదలదూ

నీరు పోయినా నాచు కదలదూ

గుడి పాడయినా గూబ వదలదూ

గుడి పొలాలు పూజారి వదలదూ’

12. ఒక్కొక్కచోట ఏ చరణమున కా చరణము విరిగిపోక ఒకదానిలోనొకటి చొచ్చుకొని పోవునట్లు వ్రాసిరి. ఇట్లు విరగకుండ వ్రాసిన భాగములు గొప్ప భావపుష్టిని కలుగజేస్తాయి.

‘డబ్బులిస్తూ వున్న యేళా

గట్టి మనిషి అయిన తాళ

లేక, రాగిడబ్బుబదులు

యెండి బిళ్ళాలిచ్చి కదులు’

‘గొళ్ళ సెల్లాయి కూతురు’ గేయములో మొదటినుండి ఏచరణమునకు ఆచరణము విడగొట్టుకుంటూవస్తూ చివరలోఒకచరణములో మరొక చరణము చొచ్చుకుపోయినట్లు వ్రాస్తాడు. ఇలా వ్రాయడం వలన గొళ్ళ సెల్లాయి కూతురిఅందానికి ఎటువంటి వాడైన ముగ్ధుడై పాదాక్రాంతుడు కావలసినదే యని మనకు స్ఫురించుచున్నది. చరణములు ఒకదానిలోనొకటిచొచ్చుకుపోవడర వల్ల భావవిఘాతి కలిగినది.

13. చరణముల మధ్యలో విరుపు :

‘ఒంటెద్దు బండివాడు’ గేయములో కవిచరణముల మధ్య విరుపు చేసి ఒక ప్రత్యేకతను సాధించినాడు :

‘గంటి కూడు మెక్కి

గంటా లెద్దా కట్టి

ఘాటి కాడకు తోలుకొందు

చేరం

మాటలాడుతు విందు

చాని

వోటం గీటం నూచి’

ఇలా చరణముల మధ్య విరుపులతో గేయమంతా సాగిపోయినది. ‘చేరం’ తరువాత విరుపున్నది. ఈ సంధికాలములో కొన్ని మాత్రల కాలమాగి తరువాత చరణమును అందుకొనవలయును.

14. బాపిరాజుగారు గాన సౌలభ్యము కోసం ప్రాస్వములను దీర్ఘములనుగావాడి నాడు.

‘యెల్లావువ గడ్డి లేదు
నల్లావు నీక్కినాదీ
దొరావూ బట్లావూ
తూలపోతూ వాలపోనై
మన్నానిక నడుస్తు పోతావా
‘యెయ్యవే గూడా నాపిల్లా
తియ్యని పాటలు పాడేమే
పాటాపాటలు కలిపేస్తే
పయగిడు నీరూ మళ్ళి
యెయ్యవే గూడా నాపిల్లా’

15. త్ర్యక్షగతి :

ఇది 3,3 మాత్రలు ఆవృత్తిలో నడచు గతి గల ఛందస్సు.

‘దాని కళ్ళు నీలి పూలు
దాని పళ్ళు జాజి పూలు
దాని పలకరిస్తే వొళ్ళు
మోహనగగురు పొళ్ళు.’

పైచరణములలో 3, 4 చరణములు ఒడుదొడుకుగా నున్నవి. 1,2 చరణములు మాత్రము 3, 3 మాత్రలతో విరిగిపోవు గణములే. 3+3+3+3=12మాత్ర లున్నవి.

16. చతురస్రగతి :

ఇది 4, 4 మాత్రల గతిలో నడచు ఛందస్సు ‘చెలుపు మెట్లు’ గేయములో నుపాదముగా సమమాత్రాకముగా ప్రయోగింపబడినది.

‘తెల్లని చీరా
మెల్లని నడరా
మెళ్ళో హారం
తల్లో పూవులు

ఈ గేయమున ప్రతిచరణములో 4+4= 8 మాత్రలున్నవి.

17. అంత్య ప్రాస ప్రయోగ దక్షతకు కొన్ని ఉదాహరణములు.

‘గోధూళి’యందు 5 రకములైన అంత్య ప్రాసలను వాడినారు బాపిరాజుగారు.

‘కుప్పనూర్పించాలి
కుందనం కట్టాలి
తొలి పాట పాడాలి
తొలిగింజ లేవాలి
‘సోగమీసాల సోకు
సొంపు తలపాగ సోకు
ఊగేటి వాళ్ళు సోకు
రాగాల గొంతు సోకు’
‘వలపమ్మ వలపు
పాలంటి వలపు
యన్నంటి వలపు

‘యెల్ల మబ్బు లాలమంద నీన్నదానా
మళ్ళ వేతు పేర్ల పిలకు నీన్నదానా
‘కొండప్రక్క కోనలోన వగలమారీ
యెండితీగ యేటిదరిని వగలమారీ’

18. ఆది ప్రాసకు ఉదాహరణము :

‘వినుడదిగో వినుడదిగో
వినబడుతూ వున్నది
మనసు కరిగేటి తేనె
నీనుకూ నీనుకూలపాట’

19. కొన్నిచోట్ల ఆది ప్రాసలతో పాటు అంత్యప్రాసలను కూడా ఉపయోగించి నాడు :

‘కలలన్నీ దళములతకర
వలపూనా తాలిసేయర
వల మారిన బతుకు పూనవురా’
‘తోట తిరిగితి ఏటిమరిగితి
దాటరాని అడివి నడిగితి’
‘వలపునే విచ్చ మడిగితి
తలపూలూ కాన్కలడిగితి
‘అందమైన నీ నూపులు సోకు పిల్లా
మందు దారి యెలుగులే సోకుపిల్లా’

ఈ విధముగా బాపిరాజు ఆదిప్రాస లతో పాటు అంత్యప్రాసల నుపయో గించినారు.

20. కొన్నిచోట్ల అంత్య ప్రాసలతో పాటు అంత్యప్రాసలు వాడినారు.

‘యేడుకొండలా యీళ్ళరుడండీ
యెండి కొండలా యెంకన్నండీ
భమిడి కొమ్ములా బసవయ్యండీ’
‘చెట్టు కదలినా పుట్టి పాడలయా
నీరు పాడయినా నాచు కదలదూ
గుడి పాడయినా గూబవదలదూ’

ఈవిధముగా ‘గోధూళి’ గేయసంపుటి యందు వేరువేరు ఛందస్సులను వాడి బాపిరాజుగారు తమవైవిధ్యమును సాధం చారు.

జానపద వ్యావహారిక

భాషాప్రయోగములు :

అడివిబాపిరాజుగారు జానపద వ్యావ హారిక భాషాప్రయోగములను వాడినారు. మచ్చివకు కొన్ని ఉదాహరణములు.

సందరాము (సముద్ర మనుటకు)
గోదారినది (గోదావరినదియనుటకు)
రుసులు (ఋషులనుటకు)
సార గాము (స్వర్గమునుటకు)
సవుక్య (సౌఖ్యమునుటకు)
పట్టవాసము (పట్టణ మనుటకు)
నా సొగం (నాగస్వర మనుటకు)
పిల్లంగోరు (పిల్లంగ్రోవి అనుటకు)
దణ్ణం (దండ మనుటకు)
భేమ్మబుడు (బ్రాహ్మబుడనుటకు)
దేవళానికి (దేవాలయ మనుటకు)

సెందురుడు, యెన్నెల, వొడ్డాణం, వోణ్ణి, కూసీ, సేమంతులు, నీన్నది, విచ్చము, సందాలు, బెమపుట్టి, సుక్కలు మున్నగునవి.

బాపిరాజుగారు ‘వెన్నెల ఎలుగుల్లోన, ఏటిసురగల్లోన’వంటి ఊరికలను, ‘వోటం గీటం’ వంటి ఊరిపదాలను కూడా వాడి నాడు.

కార్టెస్టెల్లు - కంపారిటివ్ గ్రామరు

- శ్రీ వాడపల్లి చక్రపాణిరావు, ఎం. ఏ., ఎం. డి. ఆర్.

క్రీ. శ. 1856 వ సంవత్సరం భారతీయ భాషల చరిత్రలో అతి ముఖ్యమైంది. ఆ సంవత్సరం గైట్ రివరెండ్ బిషప్ కార్టెస్టెల్ (క్రీ. శ. 1814-1891) అనే మతగురువు తమిళంలోను, ఇతరముఖ్య దక్షిణాది భాషలలోను తనకుగల పరిజ్ఞానాన్ని, శాస్త్రదృక్పథాన్ని మేళవించి విస్తృతమైన ప్రతి పాదనలతో ఒక గ్రంథం ప్రచురించాడు. దాని పేరే 'ఏ కంపారిటివ్ గ్రామరాఫ్ ది ద్రవిడియన్ ఆం సౌండియన్ ఫామిలీ ఆఫ్ లాంగ్వేజెస్' తెలుగులో దాన్ని ద్రావిడభాషల తులనాత్మక వ్యాకరణం, అంటారు. అది ఆనాడు దేశంలో కలిగించిన గంచలనం అంతా ఇంతా కాదు. కార్టెస్టెల్ ప్రతి పాదనలు ఉప్పెనలా విజృంభించి దేశాన్ని ముంచెత్తాయి. అయితే కాలమహిమవల్ల ఆకల్లోలం ఇప్పుడు ఎదుమణిగింది. కార్టెస్టెల్ ప్రతిపాదనలు దేశంలో వేళ్ళు తన్నుకొని నిలవగలిగాయి అంటే కాదు, అతడు వేసిన మొక్క నేడొక మహా వృక్షమై కాంధోపకాఖలుగా విస్తరిల్లి కుక కారికలవంటి మన భాష పండితులకు ఎందరికో ఆశ్రయం ఇస్తోంది. కార్టెస్టెల్ చేసిన కృషి ఫలాలను మన మీనాడు అనుభవిస్తున్నాం. అనాదికాలంలో అగస్త్యుడు వింశ్యపర్వత విగ్రంభణాన్ని నిరోధించడానికి నడుంకట్టి, వేదపతాకాన్ని వింధ్యాచలంమీద ప్రతిష్ఠించి విజయం సాధించాడు. అయితే, ఆధునికయుగంలో ఎక్కడినుంచో వచ్చి, ఇక్కడి భాషల్ని సాహిత్యాల్ని, సంస్కృతుల్ని గూర్చి కొంచెంకొంచెంగా తెలుసుకొని తట్టుకోలేక, తన మత ప్రచారానికి అడ్డుగా ఉన్న వేదపతాకాన్ని పడగొట్టి, భాషాకృషి మిషన్ దక్షిణాదివారిని 'ద్రావిడులు'గా

పేర్కొంటూ భేదపతాకాన్ని ఎగరవేయడంలో కృతకృత్యుడయ్యాడు కార్టెస్టెల్. అతని తులనాత్మక వ్యాకరణం భాషాశాస్త్రజ్ఞులపాలిటి పరిశుద్ధగ్రంథం.

కార్టెస్టెల్ స్కాట్ లాండ్ దేశీయుడు. ప్రొటెస్టెంట్ క్రైస్తవ శాఖీయుడు. గ్లాస్కో పట్టణద్రుడు. క్రైస్తవ విజ్ఞాన వ్యాపక మిషి తరఫున క్రీ. శ. 1830 ప్రాంతంలో మత ప్రచారకుడుగా మన దేశానికివచ్చాడు తిరుచ్చిరాపల్లి కేంద్రంగా మత ప్రచారం చేసుకొంటూ ఉండేవాడు. ప్రాచీన యూరోపియన్ భాషల్లోను, తులనాత్మక భాషావిషయాల్లోను అభినివేశం పొందాడు. మనదేశానికి వచ్చాక వృత్తిరీత్యా దేశీయభాషల్ని నేర్చుకోవాల్సి వచ్చింది వ్యావహారిక తమిళభాషను బాగా నేర్చుకొన్నాడు. తెలుగు, కన్నడం, తుళు, మలయాళం భాషలను ఆంగ్లంలో గల వ్యాకరణాల సామ్యంతో అకళించు కొన్నాడు. సంస్కృతం, హిందీ భాషల్లో కూడా కొంత ప్రవేశం సంపాదించు కొన్నాడు. ఒక ప్రక్క మతప్రచారం, మరోప్రక్క భాషల తులనాత్మక పరిశీలన సవ్యసాచిత్వం నడిపాడనే చెప్పాలి అతని మేధాంపత్తి ప్రతిభ అనన్యసామాన్యాలనడంలో సదేహం లేదు.

దక్షిణాది భాషలుగా చెప్పుబడుతున్న భాషలను గురించి కార్టెస్టెల్ కంటే పూర్వమే చెప్పకోదగిన పరిశోధన జరిగింది ఎల్లిస్, రాస్కె, మాక్స్ ముల్లర్ మొదలైనవారు ఈ భాషలు సంస్కృతభిన్నాలనీ; ప్రత్యేక కంటుంబంగా పేర్కొనదగిన ననీ స్పష్టంగా ప్రతిపాదించారు. రాస్కె వీటి నన్నీటివి కలిపి, మలబారీ భాషలు' అని వ్యవహరించగా, మాక్స్

ముల్లర్ వీటిని 'తమూలిక్ భాషలు' అన్నాడు. అయితే, ఈ భాషలను 'ద్రావిడ భాషలు'గా పేర్కొనడం సముచితంగా ఉంటుందనీ, ఇవన్నీ ఒకే మూల భాషనుంచి వచ్చిఉంటా యనీ ప్రతిపాదించినవాడు మాత్రం కార్టెస్టెల్.

కార్టెస్టెల్ కృషి ప్రధానంగా రెండు భాగాలు:

1. తెలుగు, తమిళం, కన్నడం, మలయాళం మొదలైన భాషలు సజాతీయ సంబంధాన్ని కలిగి ఉన్నాయి గనుక ఈ భాషా వ్యవహారాలంతా ఒకే జాతివారని నిరూపించడం అందరికీ కలిపి ద్రావిడులని వ్యవహరిస్తూ వీరు ఆర్యులంకటె భిన్నమైనవారనీ, ఆర్యులు దండెత్తివచ్చి వీరిని జయించి వింధ్య కీవలకి తరిమివేశారనీ స్థాపించడం.

2. ఈ భాషల సజాతీయతను, సంస్కృత భిన్నత్వాన్ని స్థాపించడం.

ఈ రెండు డింకల్లోనూ మొదటిది భాషాశాస్త్రంతో ఎంతమాత్రం సంబంధంలేని విషయం. జాతులనిర్ణయం భాషా తత్త్వాన్ని బట్టి మాత్రమే ఉండదు. తక్కిన అంశాల్ని ఎన్నిటితో పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సి ఉంటుంది. ఇందుకు సంబంధించిన కార్టెస్టెల్ ప్రతిపాదనల నన్నిటినీ దేశీయ పండితులు చాలకాలం క్రితమే పరాస్తం చేశారు.

రెండో అంశానికి సంబంధించి అతని ప్రతిపాదనల సారాంశం ఇది:

తమిళం, తెలుగు, కన్నడం మొదలైన భాషలు సంస్కృతజన్యాలు అనుకొంటున్నారు. పరిశీలించి చూస్తే అలాంటి జన్యజనక సంబంధం సంస్కృతానికీ, ఈ భాషలకీ లేదు. ఇవన్నీ వేరే కంటుంబానికి చెందుతాయి. అట్లుంటూ బహుళః సిథియన్ కావచ్చును. లేదా, సంస్కృతేతరమైన ఏయితర భాషా కంటుంబమైనా కావచ్చును. ఈ భాషల్ని సామూహిక

ఈ గాత్రాది భావలనీ, ఈ భావనలనీ
ప్రతిబింబం ప్రావిడబడినది మోక్షనడిం
పముచేతగా ఉంటుంది, ఈ భావల
వ్యాకరణాలు, కోశాల్లో 'దేశ్యం'గా
మోక్షనబడినది ఈ ప్రావిడభాగమే.

కాల్వెల్ గ్రంథం క్రీ. శ. 1856 లో
తొలిముద్రణను, క్రీ. శ. 1875 లో మలి
ముద్రణను పొందింది. దేశీయపండితుల్లో
కొందరు దాన్ని మహాప్రసాదంగా స్వీక
రించి, కాల్వెల్ కు ఈ భావలపట్ల గల
అభిమానాన్ని వేసోళ్ళ ప్రశంసించారు.
కొందరు మాత్రం మహాప్రమాదకరంగా
పరిగణించి, కాల్వెల్ జాతికి తలపెట్టిన
ద్రోహాన్ని ప్రతిఘటించారు. కాల్వెల్
మరణానంతరం 1918 లో ఒకసారి,
1956 లో ఒకసారి, 1961 లో
మరోసారి ఈ గ్రంథం ముద్రిత
మైంది. ఈ ముద్రణలు యథాతథంగా
బయటపడ్డాయి. కాల్వెల్ కూర్చిన ప్రావిడ
సాహిత్య చరిత్ర భాగాన్ని, అతడు తన
ప్రతిపక్షులతో తలపడిన సన్నివేశాల్ని
పరిష్కర్తలు పరిహరించారు. కీ. శే. చిలు
కూరి నారాయణరావు గారు ఈ విధమైన
పరిష్కరణకి చాలా నొచ్చుకున్నారు.
ఇలా చేయడం అటు కాల్వెల్ కు,
ఇటు ఆయన మన్నించిన ప్రతిపక్షులపండి
తులకు అవమానకరమని అభిప్రాయ
పడ్డారు. కాల్వెల్ జీవించి ఉండగా
స్వయంగా ముద్రించుకొన్న ప్రతులు
ఇప్పుడు మనకు ఎక్కడోకాని దొరకవు.

(తెలుగులో భాషాశాస్త్ర పరిణామ
వికాసాలు' అనే నా ఎం. ఫిల్. సిద్ధాంత
పాఠ్యం ఆధారంగా.) *

ఒకరు : ఆసన్యాసి అందర్నీ సన్నాసుల్ని

చేసేస్తున్నాడూ బాబోయ్!

ఇంకొకరు : అందర్నీ అంటే?

మరొకరు : బ్లాక్ మార్కెటీర్లనీ, లంచ
గొండుల్నీ, స్వార్థపర కుట్ర రాజు
కీయవేల్తర్లనీ అయితోంటుంది.

మాలపల్లిలో స్త్రీపాత్రలు - ఒక పరిశీలన

- క్రిమతి తగిరిక లక్ష్మీరాజ్యం, ఎం. ఏ.

ఉన్నత లక్ష్మీనారాయణగారికి రచ
యితగా భావించిగడించి పెట్టిన నవల
మాలపల్లి. నవలలలో తలమానిక మనదగి
నది. మాలపల్లికి అంతపేరు రావడానికి
కారణం విషయంలో పాటు పాత్రల
చిత్రికృతుల్ని అత్యంతసహజంగా చిత్రిం
చడం. ప్రస్తుతం మాలపల్లిలోని స్త్రీ
పాత్రల్ని ఉన్నవవా రెలాచిత్రించాలో
పరిశీలించాలి.

మహాలక్ష్మి :

మాలపల్లిలోని ఒక ప్రధాన
పాత్ర అయిన రామదాసు జీవిత
భాగస్వామిని మహాలక్ష్మి. స్త్రీ పాత్ర
లలో ఈమెను ప్రధానపాత్రగా చెప్ప
కోవచ్చు. ఉన్నవవారు నిజ జీవితంలో
తన ప్రతిముందడుగుకీ లక్ష్మీబాయమ్మ
గారు చేదోడు వాదోడు అయినారు.
అలాగే వారివల్ల రామదాసుకి అన్ని
విధాల సహకరించింది మహాలక్ష్మి. అనేక
సందర్భాల్లో ఆమె సహనకతిగా మనకు
గోచరిస్తుంది. భార్యగా, తల్లిగా, వదనగా
ఆమె తన కర్తవ్యాన్ని నెరవేర్చింది.
రామదాసు కుంటుంబానిసన్న సంపదల్లో
ఆధ్యాత్మిక సంపద ముఖ్యమైంది. కథా
గమనంలో కూడా చివరివాకా నిల్చిం
దదే. ఒకరోజు రామదాసు పొలాన్నంచి
వచ్చి ఆవరణలో పడుకొని ఓంకారాన్ని
భావిస్తూ మహానందం పొందుతున్నప్పుడు
స్నానానికి లేపుదామని వెళ్ళిన మహా
లక్ష్మి రామదాసు మహాకష్ట గ్రహించి
కన్నుల బాష్పాలు రాల్చి తన పూర్వ
పుణ్యవశమన నీ పుణ్యపుకుసుమి చెట్ట
బట్టుటచే కదా తన కిట్టి అద్భుతదృశ్య
ములు లభించుచున్న వని ఆనందించి కాళ్ళ
దగ్గరికి వెళ్ళి పయట చేతనగుతో విసరి

నిద్ర చెడకుండా నమస్కరిస్తుంది.
ఇక్కడ ఆ మహాలక్ష్మి భర్త ఆధ్యాత్మిక
తన తన కనలేని సంపద గా భావించిన
ఉత్తమ గృహిణిగా జ్ఞానమూర్తిగా
మనకు దర్శనమిస్తుంది.

చిన్నదైన కూతురు ఏనో సందర్భంలో
'ఇక్కడి గుడిలోకి మనల్ని రానీయరేమి,
మనగుడిలోకి దేముడొస్తాడా అని అడిగితే,
అందుకు సమాధానంగా ఎవరు గుడికట్టిం
చుకొన్నా వస్తాడు. ఆయన కంటులేదు'
అంటుంది. ఈ మాటల్లో మహాలక్ష్మికి
భగవంతుడియంగుల సంపూర్ణవిశ్వాసం,
అగ్రవర్ణాల ఆచారాలపై ఎత్తిపాడుపు
వ్యక్తమౌతాయి.

మహాలక్ష్మికున్న భూతదయ, మాతృ
హృదయం ఎనలేనివి. తన యింగ్లీష్ బట్టె
ఈనబోయే సమయంలో దానిబాధచూసి
'నారాయణ మూర్తి పెట్టిన ఆ నాలుగు
ఘడియలు గడవాలి' అని తాను బాధ
పడుతుంది. దూడను లోపల కట్టేయొద్దా
అని కూతురడిగితే నిన్ను మియమ్మదగ్గర
లేకుండా బయట కట్టేయమంటావా అం
టుంది. ఈ సందర్భంలో మహాలక్ష్మి నిండైన
స్త్రీమూర్తిగా కన్పడుతుంది. పశువైవా
దానిదీ తనలాంటి ప్రాణమనీ, దానికీ తన
లాంటి మాతృప్రేమ ఉంటుంది అనీ
భావించ గల్గింది. ఆమె హృదయకోమ
లత్యం అట్టిది.

ఒకసారి ఆడపడుచైన సుబ్బలక్ష్మిని
అన్నానికి పిలిచా నని చెప్తుంది భర్తతో.
రామదాసు 'నీ నొకరిచేత చెప్పించుకునే
దానవా?' అంటాడు భర్తకు ఆమెపట్ల
గల నిండైన నమ్మకం ఆమెవ్యక్తిత్వానికి
మచ్చుతునక.

ఒక రోజు సుబ్బలక్ష్మి చాదరయ్య
కొడుకు, సంగడూ కలిసి భోజనం చేస్తూ

రసీ అది చాదరయ్య కిష్టంలే దనీ జనుల అభియోగంగా చెప్తుంది. అప్పుడు మహా లక్ష్మీ 'చూడని సంగతులు మన కెందుకు? వాండ్రతో తింటే మనకు ఏమైనా ఒరుగు తుందా? అందాకా యెందుకు? మనలో మనకు కుదిరిందీ? మనం దాసర్లంకదా. తక్కిన మాలయిండ్ల పిల్లలు నీ కొడుక్కి చేసుకో చూద్దాం, అంటుంది. ఇక్కడ మహాలక్ష్మీ వుబుసుపోని, ఆధారం లేని, కబుర్లకు ఇష్టపడక వాస్తవాన్ని కోరే వ్యక్తిగా కన్పడుతుంది. కులాభివషయంలో ఎక్కువ తక్కువలు ఎవరో చేకారని బాధపడేకంటే మనల్ని మనం దిద్దుకోవా లన్న భావాన్ని వ్యక్తం చేస్తుంది. భర్త కొడుకుల ఉద్యమాల్ని అవగాహన చేసు కున్న విజ్ఞురాలుగా కన్పడుతుంది.

సంగదాసు చాదరయ్య ఇంటినుండి ఇంటికివస్తే మహాలక్ష్మీ ఎన్నాళ్ళయింది చూసి? కళ్ళు పోయినట్లుంది' అంటుంది. సంగదాసుని చాదరయ్య కొట్టడం విన్న మహాలక్ష్మీ 'మా నాయన యేడీ, మా బంగారుకొండ యేడీ, మా సంగన్న యేడీ' అని కోదిస్తుంది. మాతృమూర్తిగా మహాలక్ష్మీ మనకళ్ళ ముందుంటుంది. ఆరోధన విన్న వాళ్ళు 'మాలకులస్థురాలైనా దాని నోట ఒక్క పరుషవాక్కు అయినా వస్తుందేమో చూడండి' అంటారు. అంత ఆవేదనలోను చాదరయ్యను పల్లెత్తుమాట అనలేనిసాధ్యమణి మహాలక్ష్మీ, సంగడి వరణానికి కేసు పెట్టకుండా అయిదువందలు ఇప్పిస్తానని చాదరయ్య తరపు మనిషి అడిగితే మహాలక్ష్మీ 'మా నాయన మాంసం అమ్మకొని తినమన్నావా? మా అదృష్టం నేటితో అధ్యాన్నమై పోయింది. ఇక వాడిని చంపా రంటారా; మా కర్మమే మా నాయనను చంపింది. దేవుడు చంపింది ఇంకొకరు చంపలేరు కదా! ఎవరు చంపారో మేము కండ్లతో చూడలేదు. మా కవరిమీద అనుమానం లేదు. ఏ శుమ్మడ్లు లేకుండా మా నాయన వెళ్ళే

మార్గం చూడండి' అంటుంది. అంతటి కడుపుమంటలోకూడా దేవుడిమీద ఆమె కున్న విశ్వాసం పోరుకు ఇష్టపడని కాంతి ప్రీయత్వం ఎంతో సాధనతోగానీ ఎవరి కైన అలవడని గుణాలు చాదరయ్య ఆస్తి సర్వం స్వాధీనం చేసుకుంటే ఒకప్పుడు పాడీ పంటలతో సంసారం నడిపిన మహాలక్ష్మీ భర్తతో 'యీవూగ్లో ఉండలేము. దూరంగా బోయి కూలి చేసుకుని బ్రతుకు దాము' అంటుంది. ఆమె అభిమాన భనం అంత గొప్పది.

వాడిన అన్నం భర్తకి పిల్లలకి పెట్టి, తాను పస్తునుండి పెక్కిపకటించనిఉత్తమ ఇల్లాలు మహాలక్ష్మీ. చివరకు రామదాసు కైలుకు వెళ్తుంటే 'నీకండ్ల మొడుట పోయే భాగ్యంగా కన్నదా' అని స్త్రీ సహజమైన భావాన్ని వ్యక్తం చేస్తుంది.

భర్తతో కలసి జైలు కళ్ళవలసినవచ్చినప్పుడు అమ్మా నాకు దిక్కవరంటే, భగవంతుడే రక్షకు డని సందేశాన్నందిస్తుందామె. జ్యోతి అప్పాదాసుల మరణ వార్త విని, మహాలక్ష్మీ ప్రాణంవిడుస్తుంది. అప్పుడు రామదాసు 'నీడవరే నేట నుంటివి. యెట్లా విడిచావు. ఛాయలేకుండ వస్తువూ వుండదు. నిన్ను వదలి ఎలా వుండేది' అంటాడు. వెంకటదాసు 'అమ్మ వెళ్ళిపోయింది. ప్రపంచంలో ప్రేమలే దంటారే తప్పకుండా అమ్మకడుపులో వుంది ఆమ్మేదేముడు' అంటాడు.

అందరి హృదయాల్లో అంతగాచోటు చేసుకున్న మహాలక్ష్మీని సహనవతిగా, గూవతిగా, మాతృమూర్తిగా, ఉత్తమ యిల్లాలుగా సంపూర్ణ స్త్రీమూర్తిగా, సృష్టించడంలో ఉన్నవవారు సఫలీ కృతులయ్యారనే చెప్పవచ్చు.

లక్ష్మమ్మ :

లక్ష్మమ్మ చాదరయ్య భార్య, ఈమెను ఉన్నవవారు స్త్రీ జన సామాన్యమైన లక్షణాలతో, సహజమైన గ్రామీణ భూస్వామ్య స్త్రీగా చిత్రించారు.

లక్ష్మమ్మ గుడికెళ్తుంటే కొడుకు వెంకటయ్య నీవు మెట్లు ఎక్కి దిగగలవా? లేనిపోనివి పెట్టుకున్నా వెండుకు' అంటే లక్ష్మమ్మ నీ భార్య కాపురానికి వచ్చిన కొత్తలో అమ్మవారికి చీర మొక్కుకున్నాను. ఈ విదేంద్రుడంటి అట్లాగే పోతున్నది. గొడ్డు, బిడ్డా గలవాండ్రం ఏదన్న వచ్చినా, ఏపడికం పట్టినా అదే నింజలిగా ఉంటుందని బయలుదేరుతున్నానంటుంది. నవల మొత్తంమీద విగ్రహారాధనచేసిన పాత్ర లక్ష్మమ్మ ఒక్కరే.

ఆమె బండెక్కుతూ అక్కలక్ష్మీ! యిల్లు భద్రం. నీవు వాళ్ళు బరువు మనిషివి, పాపాలేక తిరిపపుమజ్జిగ లేవలేవు, అంటుంది. దీనినిబట్టి అనునిత్యం దినచర్యలలో భాగంగా సామాన్య విషయంగా దానశీలత కలిగియున్నట్లు కనబడుతుంది. చాదరయ్య భార్యపై కోపంతో 'నీవు అడ్డమైన వాళ్ళకు అప్పులు పెట్టడం ఎందుకు? పొద్దున చల్లసత్రం. మధ్యాహ్నం దారిన పోయే గుంపులకు అన్న సత్రం. కొంప గుల్లవుతుంది' అంటాడు. అందుకు లక్ష్మమ్మ, ఊళ్లో బీదా సాదా వుంటే బదులు సదులూపుట్టనీయక పోలే ఏం బాగుంటుంది. ఉన్న వేళుంటుందీ లేని వేళుంటుందీ ... చుట్టం పక్కం వస్తారు కొణిదెడు మజ్జిగ నీళ్ళమాడ పుట్టనీయక పోలే యెందుకీ పెద్ద సంసారం అని చాదరయ్యను నోగు మెదపనియ్యదు. అగ్రవర్ణాలవారిలో కూడ పేదవాళ్ళ కష్టసుఖాలు విచారించి సహాయం చేసే వాళ్ళంటారు. అట్టి మనస్తత్వానికి లక్ష్మమ్మ నిదర్శనం.

సంగడి చంపి ఇంట్లోకి వరుగత్తిన భర్తను జీతగాళ్ళు చంపడానికి వస్తే తలుపుగడియ బెట్టి భర్తను రక్షిస్తుంది. తన పసుపు కుంకుమలు కాపాడమని గట్టికేక్కేమార్గం చూడమని చాదరయ్య ఆంతరంగివడైన పంతుల్ని ప్రాధేయపడుతుంది. భర్తచేసింది చెడుగని తెలిసికా భర్తను కాపాడుకోవాలనుకోవడం స్త్రీ

సహజబద్ధం. ఆమె చెడుని ప్రోత్సహించక పోయినా తన బాధ్యతని నిర్వహించింది. అత్యున్నత చని పోయినప్పుడు రామానాయుడు పదిహేను రోజులు అట్టేది వర్ణాలకు అన్న సుత్రాలు పెట్టిస్తాడు. అత్యున్నత బ్రతికే చచ్చిపోతే అన్న సుత్రాలు పెడుతుంది దని జనం చెప్పుకున్నారు. చాదరయ్య దురాగతాలేన్నన్నా ఊరూవాడా ఆమెని పూజించాడు. చాదరయ్యకూడా 'అవిడ అదృష్టవంతురాలు మల్లెపూవులా పెళ్ళిపోయింది' అంటాడు.

కమలమ్మ :

ఉన్నవారి వైభవంలో కూడుకున్న పాత్ర చిత్రణకు కమలమ్మ. జ్యోతి పాత్రలు చక్కని ప్రతీకలు. కమలమ్మ పాత్రద్వారా మోహ శృంగారాన్ని, జ్యోతి పాత్రద్వారా అమలిన శృంగారాన్ని రచయిత వ్యక్తపరిచారు. కమలమ్మ రామానాయుడి భార్య. క్షణికసుఖాల కోసం పండంటి కాపురాన్ని పాడుచేసుకున్న ఇల్లాయి. కమలమ్మ తుట్టింట్లోను అత్తింట్లోను అతిగారాబంగా పెరిగింది. భోగలాలసతకు అలవాటు పడింది. రామానాయుడి వేదాంతం పట్ల కార్మికోద్యమంపట్ల ఈమె కేమాత్రం అవగాహనలేదు. సంగడి మరణంతో దిగులు పడుతున్న రామానాయుణ్ణి 'ఎన్నార్ళి దుఃఖం ... పొద్దుగూకులూ నిద్దరేనే తీంభకర్లుడిలాగా, గవ్వలాడుదాము రండి' అంటుంది. మీరు ఉద్యోగానికి వెళ్ళరానాకు గుంటూరులో ఉండాలనిఉంది అంటుంది. ఈసందర్భంలో ఈమె భర్త ఒక ఆశయానికి కట్టుబడ్డాడన్న విషయాన్నే గ్రహించలేని మామూలుమనిషిగాను కోరికలపట్ల విలాసాలపట్ల మక్కువగలదిగాను మనకు కనబడుతుంది. కాబట్టి మోహనరావు విలాసాలు, సరదాలు చూచి, వ్యామోహానికిగురైంది. అతనితో పెళ్ళిపోయింది.

దేహాంతరం చూసి అందు శతాంశమైనా ఆత్మాంతరం లేదని తెలుసుకోలేక పోయిన కమలమ్మ ప్రేమబంధానికి వివాహబంధం ప్రతిబంధకం అని భావించింది. కానీ ఆభావన ఎంతోకాలం నిలవలేదు. కాలు జారిన మరునాటినుండే ఆమెలో పశ్చాత్తాపం బయలు దేరింది. 'నాదిదుర్గతి ప్రపంచానికి నేనులేను. నేను మృతురాలికెందనే లెక్క' అంటుంది.

మోహనరావు విడిచివెళ్ళాడు. ఆనాటినుండే ఆమె భగవంతుని భావనలో గడిపింది. మోహనరావు పట్ల జాలిపడి ఆ పిల్లవాడికి తరుణోపాయం కల్గుతుందా, అనుకొంటుంది. తల్లి భువనమాతా సీతానీ పవిత్రనామాన్ని ఉచ్చరించడానికి నాకర్హతేదీ అని నాపోతుంది. ఏక పత్నీ వ్రతాన్ని కల్గిన రామానాయుడికి పతివ్రత దొరకలేదే యని వ్యభచెందుతుంది. మనిషి పడిపోయినా భగవానుని పాదాల కడ పడ్డదని చెప్పి పశ్చాత్తాపాన్ని మించిన తరుణోపాయం లేదని రచయిత ఈ పాత్ర ద్వారా వ్యక్తం చేశాడు. స్నోటకం పోనీ వికారరూపాన్ని వాంచి నిర్మలమైన మనస్సుతో కాంతమృషేరుతో రామానాయుడింట చేరితల్లిగా కొడుకున సాహసానికి సేవచేస్తుంది. బాధ్యతా నిర్వహణలో తృప్తి పొందుతుంది. రామానాయుడి అభిమానం పొంది అతని పాదాల చెంత వ్రాణం విడుస్తుంది. స్వేచ్ఛలో సౌఖ్యమున్న దనుకొన్న కమలమ్మ చివరకు తల్లిగా భార్యగా తన బాధ్యతల్ని ఎత్తిగి అందులోనే నిజమైన తృప్తి ఉన్నదని గ్రహించింది. ఈ పాత్రద్వారా మనస్తత్వచిత్రణ రచయిత నేర్పుగా చేశారు.

జ్యోతి :

మాలబల్లి నవలలో జ్యోతి ఒక ప్రత్యేకతను సంతరించుకున్న పాత్ర. అమలిన శృంగారాన్ని ఈపాత్ర ద్వారా రచయిత వ్యక్తం చేశాడు. పువ్వుపుట్టగానే పరిమలిస్తుంది. అలాగే చిన్నప్పటినుండే

జ్యోతి ఊహలు ముందు ముందు చెందబోయే పరిణతికి, మానసికోన్నతికి నూచనలుగా ఉంటాయి. రచయిత పాత్రచిత్రణలోవహించిన జాగరూకత అటువంటిది.

పాలంనుండి దోసకాయలు తెచ్చి భాగాలు చేస్తుంది. 'బుల్లివాడి భాగం అమ్మకిస్తా వాడికి పాలిచ్చేది అమ్మేగా' అంటుంది. పసిపిల్ల అయినా చక్కని ఊహ, చురుకుదనం వ్యక్తమవుతాయి మాటల్లో. చిన్నప్పుడే జ్యోతి ఇక్కడ గుడిలోనికి మనల్ని రానీయరేమి? మన గుడిలోనికి దేవుడు వస్తాడా? అని చిన్నప్పుడే ప్రశ్నలడిగింది. 'బుజ్జి దూడని ఇంట్లో కట్టివేయొద్దా' అన్నమాటలు ఆమె ప్రేమ హృదయాన్ని వ్యక్తం చేస్తాయి.

చగువంటే జ్యోతి కంఠో ఆసక్తి. చిన్నప్పుడు సంగమదాసు ఏయ్యో, అరం జ్యోతి! బాగా చదువుకుంటున్నావా అంటే నీవు తెచ్చిచ్చిన పుస్తకం అయి పోయింది. ఇంకొకటి తెచ్చివ్వు అంటుంది. బావ అయిన అప్పాదాసు దగ్గర పంచకావ్యాలు భాగవత రామాయణాలు చదివുകొంటుంది. రామదాసు తల్లి నీ చదువు పూర్తయిందా అంటే పాగాలు పూర్తియ్యాయి. చదువుకు పూర్తియొక్కడ? అంటుంది. ఇది జ్యోతిజ్ఞాన తృప్తికి నిదర్శనం.

జ్యోతి దృష్టిలో ప్రేమవినాయకమే లేదు. బావ అప్పాదాసు శుభదక్షిణగా హృదయ మిమ్మంటే 'అంతకన్నా ఏమీ అడగవద్దు. నిర్గుణ బ్రహ్మర్షి ప్రేమించినట్లు నిన్ను ప్రేమిస్తా నంటుంది.

అప్పాదాసు పంచమోద్యమంలో తిరుగుతున్నాను నీవు ఎవరినైనా వివాహం చేసుకోమంటే పోషణకోసం నేను వివాహం చేసుకోను. నిన్నెల్లప్పుడు మనస్సులో ప్రేమిస్తాను' అంటుంది. చివరకు ఆమె ఆ నిర్మల ప్రేమ వాహినిలోనే జీవించింది.

తల్లి తండ్రి కైలు కళ్ళునా ధైర్యంగా
లిచింది. కానీ 'పాలు' అనే ఉద్యోగి
దురాగతం నుండి మానాన్ని కాపాడు
కోవడానికి ప్రాణాన్ని కృష్ణలో కలి
పింది. కైలు కళ్ళును తండ్రి 'అమ్మా
గౌరవం కాపాడా అని నీకు చెప్ప నవస
రం లేదు' అంటాడు. అమాట నిలబెట్టింది
శ్లోతి. కారీరక సంబంధంకంటే హృద్గత
మైన ప్రేమానురాగాలు మమకారాలు
అమరాలు అన్న భావనని విశ్వసించి
నిరూపించిన పాత్ర శ్లోతిపాత్ర.

సుబ్బలక్ష్మి :

ఈమె మహాలక్ష్మి ఆడపడుచు. ఈ పాత్ర
చిన్నదైనా మంచిపాత్ర. మిగతాపాత్ర
లకి పోషకంగా నిలిచిన పాత్ర.

ఈవిధంగా ఉన్నవారు వైవిధ్యంతో
కూడుకొన్న పాత్రల్ని సృష్టించారు. నవ
ల్లోని స్త్రీపాత్రలన్నీ ఒక్క సుబ్బలక్ష్మి
వినా పసుపు కుంకుమలతోనే ముగు
స్తాయి ఇదొక విశేషం. మహాలక్ష్మి
జ్ఞానంతో భర్త ఆశయాలకు సహకరిస్తే
కమలమ్మ అజ్ఞానంతో భర్తకు దూర
మైంది. ఉత్తముడైన భర్తనుకల్గి ఉత్తమ
గతి పొందింది మహాలక్ష్మి. చెడునడక
కల్గిన భర్తయైనా తన మంచితనంతో
ఉత్తమగతి పొందింది లక్ష్మమ్మ. భర్త
ఉత్తముడైనా తన అజ్ఞానంతో దారి
తప్పింది కమలమ్మ. మానసికమైన
ప్రేమతో అమృత్యం పొందింది శ్లోతి.

ఇలా ఉన్నవారు ప్రతిపాత్రని ఏదో
ఒక ప్రయోజనాన్ని ఆశించే చిత్రించారు.
ఇలాంటి పాత్రలు మనకు సమాజంలో
అడుగడుగునా కనిపిస్తుంటాయి అందుకే
ఉన్నవారిది సజీవపాత్ర చిత్రణ
అయింది.

—

ఉత్తమ నీతిగ్రంథాలు

సుమతీశతకము, రహిముసత్ సయీ (తులనాత్మక పరిశీలన)

- డి. డి. శ్రీహరి రామకృష్ణ, ఎం. ఏ.

సాహిత్యం సమాజాన్ని ప్రతిబింబించే
దర్పణమే కాదు, దాన్ని సముచిత
పథాన నడిపించే ప్రకాశ స్తంభంకూడా.
ఫాటోగ్రాఫర్ వలె కేవలం సమాజపు
యథార్థ చిత్రాన్ని తీయగానే రచయిత
బాధ్యత తీరి పోదు. సుందర సమాజం.
ఎలా ఉందాలో తెల్పవలసిన అవసరం
కూడా రచయిత కెంతో ఉంది. కేవలం
నీతి కావ్యరచన ద్వారా రచయిత
ఈలక్ష్యాన్ని సాధించగలుగతాడు కను
కనే పాశ్చాత్య విద్వాంసులు 'నీతి' ని
కావ్యం యొక్క ముఖ్యోద్దేశ మని ఎలు
గెత్తి చాటారు.

'నీతి' ధాతు జనితమైన నీతి శబ్దము
నకు 'ముందుకు వెడలుట' అన్న అర్థము
గలదు. సదా ప్రగతిని కాంక్షించే మాన
వజీవితంలో 'నీతి' కెంతో ప్రాముఖ్యం
గలదు. సమస్తమానవజాతి నీతి నాధారం
చేసుకుని ప్రగతి మార్గాన పరుగిడుతోంది
కనుకనే ప్రసిద్ధనీతి 'శాస్త్రమైన శుక్ర
నీతిసారం'లో 'ప్రాణుల భౌతిక వికాసా
నికి భోజన మేరీతి అవసరమే, అట్లే
లోక వ్యవహారానికి నీతి అవశ్యక' మని
నొక్కి వక్కాణించ బడింది. అందుకే
ఆంగ్లమహాకవి వర్డ్స్వర్థ ప్రతికవిని నీతి
శాస్త్ర చార్యుడుగా సృష్టికరించాడు.

అనాదినుండి భారతావని నీతిప్రధాన
దేశముగా ప్రసిద్ధి కెక్కింది. భారతీయ
కవులు విశ్వవిఖ్యాత కవులేకాక ఆదర్శ
సమాజప్రేమికులు, మార్గదర్శకులు కూడా.
కనుకనే వారి గ్రంథాలలో నీతి అత్యంత
ప్రాముఖ్యం వహించింది. ఇట్టి నీతి కావ్యా
లలో హిందీ సాహిత్యంలోని రహిముసత్

సయీ, తెలుగు సాహిత్యంలోని సుమతీ
శతకం, అత్యంత ప్రసిద్ధ గ్రంథాలు. 16వ
శతాబ్దికి చెందిన అబ్దురహీమ్ ఖాన్ ఖానా
అనే కవి ప్రసిద్ధకృతి 'రహిమ్ సత్
సయీ.' 'సుమతీశతకం' బద్దనా మాత్ర
ప్రణీత మని విద్వాంసుల విశ్వాసము.
రెండు గ్రంథాలలోనూ తెల్పబడిన నీతి
నూత్రాలు సర్వకాల సర్వావస్థలయందూ
ఆచరణయోగ్యాలు.

రహిం హిందీ సాహిత్యంలోని 'భక్తి
కాలపు' కవి. ఇతను 1618 వ సం॥ ర॥ న
జన్మించాడు. రహిం భక్తుడు, దాత,
కూరుడు, వీరుడు. యోగ్య సేనానియ్యనే
కాక వివిధ భాషాకో విదుడు. ప్రకాండ
పండితుడు. అక్కరు ఆస్థానంలోని నవ
రత్నాలలో ఒకడుగా వాసికెక్కుట
ఇతని యోగ్యతకు, గొప్పతనమునకు
తార్కాణము. రహిము సాహిత్య
మంతయు లభ్యము కాకున్ననూ రహిము
సత్ సయీ, రహిముదోహవరీ, రహిము
చంద్రికా, రహిము విలాస్, రహిము
కృతులుగా పరిగణింప బడుతున్నవి.
సుమతీ శతక కారుడుగా భావింపబడు
తున్న బద్దన కాకలిసామ్రాజ్ఞ రుద్రమ
దేవికి సామంతుడు. ఇతడు కృష్ణాజిల్లా
లోని చిన్న మండలానికి ఆధిపతి. బద్దన
నీతి శాస్త్ర గ్రంథ మనే పేరుతో 150
పద్యాలలో 'రాజనీతి'ని వర్ణించారు.
ఇది ప్రతాప రుద్రుని సంస్కృత 'నీతి
సారి' మనే గ్రంథానికి తెలుగు రూపాం
తగ మని కొందరు విద్వాంసుల ఉక్తి.
'సుమతీ' మకుటముతో వ్రాసిన సుమతీ
శతకము బద్దన ప్రసిద్ధ గ్రంథం.

ఇరువురూ సుప్రదృఢ నీతి శోధితులు. అత్యుత్తమ నూత్నితలు. ఇరువురిగ్రంథాలలో ఉత్తమ నీతి కావ్యలక్షణాలు ప్రస్ఫుటమౌతాయి. నీతి గ్రంథాలలో ఏదేని నీతికి గానీ, ఉపదేశానికి గానీ ప్రాముఖ్యం ఇవ్వాలి. నీతికావ్యాల భావ ప్రవాహ పూర్ణమై, సరళమై ఉండాలి. అభివ్యక్తి కరణలో స్పష్టత ఉండాలి. ఇతరులను ప్రభావితం చేయడానికి నుండరమైన వ్యూహంతో నివ్వాలి. ఈ రెండు గ్రంథాలలోనూ ఈ నీతికావ్యలక్షణాలు అతి నుండరంగా సమావృత్తమైనాయి.

మౌనపుడు సంఘటింపరిసరాల ప్రభావంతో అతని వ్యక్తిత్వం వికసిస్తుంది. సజ్జన సాంగత్యంచే దుర్జనుడు సజ్జనుడవుతాడు. దుస్సంగతిచే సజ్జనుడు దుర్జనుడవుతాడు. అరటి ఆకు, రేగి ముల్లుల వ్యూహంలో రహీము ఈ భావాన్ని ఇలా వివరించాడు.

‘ఈ రహీం కనీసై, బేర్ కేర్ కరుసంగ్
చేడోల్ రసే అపునే, ఉన్ కే ఫాటల్
అంగ్’

(అరటిఆకు, రేగి ముల్లుల సాంగత్యం అసంభవం. ఇందులో ఏదైనా గాలికి, జీగి నా ఆకు శరీరమే గాయపడుతుంది.)

‘నల్లి సంగతిచే మంచానికి దెబ్బలు తగిలినట్లు దుర్జనసంగతిచే మనషికి కీడు కలుగుతుంది’ దని బద్దెన సుమతీశతకంలో స్పష్టీకరించారు.

‘శౌంచపు నరు సంగతిచే
నంచితముగ గీడువచ్చు నది యెట్లన్నన్.
శౌంచు నల్లి వట్టిన
మంచమునకు పెట్టు వచ్చు మహిలో
సుమతీ’

దుస్సంగతిచే మజనులు మజనులుగా తరిగిపోవడతాడు. కల్లు అమ్మేస్త్రీ ఈ అమ్మ సాగినా ప్రజలు విశ్వసించరు.

‘రహీమున్ నీచన్ సంగ్ బసి,
లగల్ కలంక్ న కాహి ।
దూథ్ కలారిన్ హాథ్ లభి,
సబ్ సము రుల్ మద్ తాహి’

(నీచుల సాంగత్యంలో ఉంటే ఎందుకు కళంకము కలుగు? (కలుగు నని అర్థము). కల్లు అమ్మేస్త్రీ చేతిలో పాలను చూసినా ప్రజలు దానిని కల్లు అనే అనుకుంటారు)

నీటి సాంగత్యంచే పాలు తమరుచిని శోల్పోతా’ యని బద్దెన ఇలా వివరిస్తున్నారు.

‘పాలను కలిసిన జలమును
బాలవిధులను నె యుండుఁ బరికింపంగాఁ
బాల చవి చెఱుచుఁ గావున
బాలసుడగు వానిపాండు, వలదురగుమతీ!

ఇరువురు నూత్ని కారులూ మూర్ఖులమనస్తత్వానికి దర్పణం పట్టారు ‘శతవిధాల యత్నించినా దుష్టునిలేక మూర్ఖుని చెడుగుణం చెరపలే’ మని రహీందృఢ విశ్వాసం.

‘రహీమున్ లాఫ్ భరీ కరో
అగు నీ అగున్ నజాయ్ ।
రాగ్ సునత్ పయ్ పియత్ హు
సాంవ్ సహజ్ ధరికాయ్ ।’

(లక్షప్రయత్నాలు చేసినా, మజనుల దుర్గుణాలు మాన్పలేము. సంగీతానికి ఆకర్షింపబడి, పాలు త్రాగినా పాము తన సహజగుణాన్ని (విషము కక్కడం) వదలదు)

‘కనకపు సింహాసనా న్నధిష్ఠించినా, కునకము తనగుణాన్ని వీడజాల’ దం టూ బద్దెన మూర్ఖ స్వభావాన్ని విశదీకరించారు.

‘కనకపు సింహాసనమున
కునకము కూర్చుండబెట్టి కుభజగ్నమునం
దొనరగ బట్టము గట్టిన
తెనుకటి గుణమేల మాను! వినురాసుమతీ.

అందుకే, ‘ఉత్తమగుణములు నీచునకు రా’ వని బద్దెన నొక్కి వక్కానించారు.

‘ఉత్తమ గుణములు నీచున
కలెరగున గలుగ నేర్పు. నెరయెడలందా
నెత్తిచ్చి కరిగిపోసిన
నిత్రడి బంగారముగు నె! యిలలో సుమతీ!’

ఈ జగతికి మూలం ధనం; ధనం వల్ల మౌనపుని కీర్తి పెరుగుతుంది అన్నిచోట్లా ధనవంతుడు వినోభ కీర్తింప బడతాడు. ధనమున్నంత సేపూ శత్రువులకూడా మిత్రులుగా ఉంటారు ఇదే భావాన్ని రహీమ్ ఇలా వ్యక్తం చేస్తున్నారు.

‘జర్ లగి విత్తన ఆపునే,
తర్ లగి మిత్ర న లోయి ।
రహీమున్ అంబుజ అంబు బిను,
రవి నాహిన్ హిత్ హలోయ్’ ।

(మనిషి వద్ద ధనము లేకున్నా, అతని కెవరూ మిత్రులు కారు. నీటిలో ఉన్న కమలం నూర్యకిరణాలకు వికసిస్తుంది. నీటిని విడిచిన కమలం అవేకిరణాలకు వాడిపోతుంది)

సుమతీ శతకంలో కూడా ధనమహిమను తెలిపే పద్యాలన్నీ కనిపిస్తాయి. ‘బంధువులందరూ మనధనముతో బంధుత్వం కలుపుతా’ రని బద్దెన చాటుతున్నారు.

‘ఎప్పుడు సంపద కలిగిన
అప్పుడు బంధువులు వత్తు, రదియెట్లన్నన్
తెప్పలుగ చెరువు నిండిన
కప్పలు పదివేలు చేరుఁ గడరా సుమతీ ।’

ధనమాళించి మన శాశ్రయించు బంధువుల మన స్తత్వాన్ని గురించి బద్దన ఇలా అంటున్నారు.

‘చుట్టములు గాని వారలు
చుట్టములము నీకటంచు సొంపు
దలిర్పన్

నెట్టుకొని యాశ్రయింతురు
గట్టిగ ద్రవ్యంబు గలుగ గదరా
సుమతీ!

కలిసివచ్చిన దినాలలో కళకళలాడినట్లు, కలిసిరాని రోజుల్లో మానవుడు వెలవెల పోక తప్పదు. కష్టదినాలలో గడ్డి పరక కూడా నాగుపాము రూపు ధరిస్తుంది. మిత్రులందరూ శత్రువులా తారు. ‘కష్టకాలం వల్ల మన శత్రువులెవరో, మిత్రులెవరో స్పష్టమౌతుంది’ అన్న నమ్మకంతో రహిం కష్టాల నాహ్వానిస్తున్నారు.

‘రహిమన్ విపదా హూధరీ,
నో ఖోరే దివ్ హోయే’

[కొన్ని దినాలైనా సరే, కష్టకాలమే మంచిది. కష్టదినాలవల్ల హితులు, అహితులు ఎవరో స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. ఆపదలలో కూడా అదుకున్నవాడే నిజమైన హితుడు.]

‘కలిసివచ్చిననాడు కాననంలోఉన్నా,
అన్నీ అమరుతాయి. కష్టదినాలలో కనకపు నీలహాసన మధిష్ఠించినా వ్యర్థమే’ అని బద్దన అభిప్రాయము.

‘పెట్టిన దినములలోపల
నట్టడవులకైన వచ్చు నాశార్థములున్
పెట్టని దినముల గనకపు
గట్టెక్కిన నేమి లేదు గదరా సుమతీ!’

సత్యభాషణము మనిషికి విభూషణము. మాటకు ప్రాణము సత్యము. ఈ భావాన్ని ఇలా వ్యక్తంచేస్తున్నారు.

వీణా గాన సరస్వతి శ్రీ ఈ మని శంకర శాస్త్రి ప్రశంస

- డా. శ్రీ జొన్నలగడ్డ మృత్యుంజయరావు, ఎం.ఎ, పి.హెచ్.డి.

*‘ఔరా! ఎంతటి నాదమందరత ! ఆ
హా! మేళరమృత్యు! మ
య్యారే! తాళలయాన్వితత్వ! మదిరా!
ఔచిత్య శోభిస్తర
స్వారస్యం’ బని మెచ్చ ముచ్చరధిః దే
ల్పం జాలె నేడీ సభా
స్తారవ్రాతము నట్టి యీమనికులున్
శాస్త్రిన్ బ్రశంసించెదన్.

*‘మాలో నెవ్వఁడు నేనె తుంబురుఁడ ఆ
మ్మా! వీణలో గొప్పవాఁ
డీ లోకంబుల!’ నాఁగ నారదుఁడు బ్రా
హ్మిన్, మీరు గా రేరు, నే
డాలోచించి భవద్వివాదమును నా
యం బొప్పఁ దిర్పంగ నా
భూలోకంబున శంకరుండ నయితిన్
బా మృతఁడే గా’ పునెన్.

*‘ఓ యలివేణి! యెప్పుడును
నొప్పుగ విందును నీదువీణఁ గా
నీ యిది నేఁ డపూర్వమగు
నింపును గూరుచు’ నంచు ముద్దిడం

బోయెడు ధాత నాఁగి,’ యిది
భూమిని శంకరశాస్త్రిదండి, దీ
ర్ఘాయువు వాని కిం’ డనుచు
నా యమ వేడఁగ భర్త యీశానన్.

*హరి మును మోహిని యువతి
యై సురకోటికిఁ జూఱిచ్చె భా
సురసుధ నెల్ల నద్ది కని
క్షోణిఁ గలట్టి మనుష్యకోటికొ
మఱి?’ యనె లక్ష్మీ, యంతటను
మాధవుఁ డిద్దర శాస్త్రి గాఁగఁ ద
ద్విరహము నోర్వ కా నీరియు
వీణగఁ దన్నిరి వారిఁ దత్సభన్.

*సారమతులు వి బుధులు లో
నారసి మే లనఁగ, నితరు లాదృతిఁ
జూపన్
నేరుతు రిరువుర కవిర ను
దారుఁడు నన్నయయు, శంకరాఖ్యుఁడు
వీణన్.

‘మాటకు ప్రాణము సత్యము
కోటకు ప్రాణంబు సుభట! కోటి
ధరితిన్ !

బోటికి ప్రాణము మానము
చీటికి ప్రాణమ్ము వ్రాలు ! సిద్ధము
సుమతీ!’

కానీ రహిమలోని ఈ భావ వ్యక్తీకరణలో లాశ్యం కనిపిస్తోంది. సత్యభాషణ వల్ల ఇహంలో కార్య సాధన జరగదు. అసత్య వచనమువల్ల పరంలో స్వర్గప్రాప్తి కలుగదు.

‘అవరహిమ ముస్కిల్ పడీ,
గాధే దో ఉ కామ్ ।
సాంచే సేతో జగ్ నహీ,
రూరేమిలై న రామ్ ॥

[సత్యవచనము వలనా, అసత్యవచనము వలనా కష్టమే. నిజాయితీగా ఉండి, నిజం పలుకుతుంటే ప్రపంచంలో జీవించలేము. అబద్ధం పలికితే ముక్తి లభించదు.]
పరోపకారం మానవుని ఉత్తమ గుణము. పరోపకారి, నిస్వార్థ జన్మ ధన్యమైనది. ‘పరుల కుపకరించని వికార సాగరము కన్నా పథివల దానాముఖియ్య

‘నంటనీయ మిన్న’ అని రహీము తన భావాన్ని ఇలావ్యక్తం చేస్తున్నారు.

‘ధని రహీమ్ జలపంక్తి,
అను జియ పియత్ అఘాయ్ ।
ఉదధి బదాయ్ కాన్, హై,
జగత్ పియాసో తాయ్ ?’

(అల్పప్రాణులకైనా దప్పిక తీర్చి, తృప్తినిచ్చే గుంటనీరు ధన్యమైనది. జగతి దావాన్ని తీర్చలేని సాగరవైశాల్యము వల్ల ఎవరికి లాభము?)

‘అపరికారికైనా ఉపకారముచేయూ’ అన్న గొప్ప నీతిని సుమతీ శతకకారుడు వర్ణిస్తున్నాడు.

ఉపకారికి ఉపకారము
విపరీతముగాదు జేయ వివరింపంగా
అపకారికి నుపకారము
జెప్ప మెన్నక నేయువాడు నేర్పరి
సుమతీ !

ఏ పక్షైనా పరిపక్వ స్థితిలోనే సఫల మౌతుంది. తొందరపాటువల్ల పనులు జరుగవు సరిగదా చెడిపోయే అవకాశము కూడా ఉంది. ఇదే భావాన్ని రహీము ఇలా వ్యక్తం చేస్తున్నారు.

‘సుమయ్ పాయ్ ఫల్ హోత్ హై,,
సుమయ్ పాయ్ ఝరిజాత్ ।
సజారహే నహి ఏక్ నీ,
కా రహీము పధితాత్ ॥

(తగిన కాలంలోనే చెట్లకు పూలు పూస్తాయి. కాయలుకాస్తాయి. ఆకురాలు కాలంలోనే ఆకులు రాలతాయి. ఇదే విధంగా, అందరినీటి పల్లపుదూ ఒక చోట ఉండదు.)

‘క్రమలేఖందా, సుమయానికి ముందే పనులు సెరజేర’వని బద్దెన అంటున్నారు.

‘తడ వోర్వక, యొడలోర్వక
కడువేగంబడిచి వడిన కార్యంబగునే
తడవోర్చిన యొడలోర్చినఁ
జెడిపోయిన కార్య మెల్లఁ జేవరు
సుమతీ !

ఏ ప్రాణికైనా తన స్థానము అత్యంత శక్తింతరమైనది. స్వస్థానం వదలి అన్యత్రా సుఖాన్ని ఆశించే వారు నిండలకు గురి అవుతారు. అప్పుడు ఆతని మిత్రులు కూడా శత్రువు లవుతారు. ఇదే భావాన్ని రహీం ఇలా వ్యక్తం చేస్తున్నారు.

‘మానామాన్ లహిలేసు ఆ,
మిన్ పరేథల్ బైక్ ।
తోర్హింరహీం జగ్ జానియే,
ఘలే ఆవునే నార్ ॥’

[ప్రపంచంలో స్వస్థానం వదలిన ప్రాణుల బ్రతుకు దుర్భరము. ఉదాహరణకు, నీటిని వదలిన చేప భూమిమీద పడగానే మరణిస్తుంది. అదే విధంగా మాఘమాసంలో మోదుగచెట్టు అస్తవ్యస్తమౌతుంది]

‘నీటిలో నివసించే కమలానికి మూర్ఖ కిరణాలు మిత్రులు. నీటిని బాసిన కమలానికి అవే కిరణాలు శత్రువు లౌతాయంటూ బద్దెన ఇదే భావాన్ని ఇలావ్యక్తం చేస్తున్నారు.

కమలములు నీటబాసిన
కమలా పునిరశ్మిసోకి । కమలినధంగిన్
తమతమ నెలవులు తప్పిన
తమవారే శత్రులగుటట । తథ్యము
సుమతీ !

ఈవిధముగా నీతిగ్రంథ కర్తలిద్దరూ తమ ప్రతిపాద్య విషయాన్ని అత్యంత సరళమైన, సుబోధమైన భాషలోవ్యక్తం చేశారు. అత్యంత సామాన్యమైన, సర్వజన గ్రాహ్యమైన ఉదాహరణలతో ఇద్దరూ తమ ఉపదేశాల్ని పామరజన రంజక మొనర్చారు. ఇద్దరి భాష సరళము, స్వాభావికము, ప్రవాహపూర్ణము. కనుకనే ఈ పద్యాలను సామాన్యపాఠకుడు సైతము ఆనందించుచుకొని, కంఠస్థం చేయకలడు.

రహీము తన సత్ సయ్యాని నోహాలలో వ్రాస్తే, బద్దెన తన శతకాన్ని కంద పద్యాల్లో రచించారు. హిందీ సత్ సయ్యా వాఙ్మయంలో రహీము సత్ సయ్యా సముచిత స్థానాన్ని అలంకరిస్తే, తెలుగుశతక సాహిత్యంలో ‘సుమతీశతకం’ సముచిత స్థానాన్ని ఆక్రమించుకుంది ఇరువురి ఉపదేశాలూ, నీతివచనాలూ అత్యున్నతమైనవే, అపూర్వమైనవే అనడం అతిశయోక్తికాదు సుమతీ శతకంలోని రెండు పద్యాలైనా కంఠస్థం కాని ఆంధ్రుడు కాగడా వెలుగులో నైనా కానరాదు. నేటికీ హిందీ ప్రాంతాలలో రహీము దోహాలను అనేక విషయాలకు ఉదాహరణలుగా వాడుతుంటారు. కనుకనే ఇద్దరు కవులూ ఇంతటి కీర్తిని ఆర్జించుకోగలిగారు. ఇంతెందుకు, సుమతీ శతకం, రహీము సత్ సయ్యా తమతమ భాషల రత్నాలే కాదు, విశ్వనీతి సాహిత్యాన్ని కూడా గర్వింప జేయగల ఉత్తమ నీతి గ్రంథాలనడం సత్యదూరము కాదు.

ఇంద్రగంటివారి “గౌతమీ గాథలు”

- శ్రీ ధూర్జటి వెంకటచాలాజీ.

నిత్యం ఎన్నో కథల్ని వింటూంటాం. ఎన్నో కథల్ని చదువుతుంటాం. ప్రతి కథలో ఏదో ఒక క్రొత్తదనం లేకపోలే, చదవడానికిగాని, వినడానికిగాని, బుద్ధి పుట్టను. కేవలం ఉబుసుపోకకు చెప్పుకొనే కథల్లో బలమైన సాహిత్యపు విలువలు ఉండవు సాహిత్యపు విలువలతో కూడుకొన్న గొప్ప కథలు రావడం అరుదైన విషయం.

ఇటీవలి ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యం లోకి వచ్చిన మంచి కథా సంపుటాల్లో ‘గౌతమీ గాథలు’ విశిష్టమైన కోవకు చెందింది. ఇటువంటికోవకు చెందినదే మరో కథాసంపుటం ‘అమరావతి కథలు’ కానీ ఇతివృత్త స్వీకరణలో, రచనా విధానంలో ఇరువురి మార్గాలు మిక్కిలి భిన్నమైనవి. ఎంతో విలక్షణమైనవి కూడా!

ఇరవయ్యో శతాబ్ది ప్రారంభంలో భావకవుల తర్వాత మేటి అభ్యుదయకవులుగా రూపొంది, భావకవితా గాఢాన్ని పీల్చుకొని చివరకు సంప్రదాయ కవులుగా స్థిరపడినవారిలో శ్రీ ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు అగ్రగణ్యులు. సాహితీ పరులుగా వారు చేపట్టిన సాహితీప్రక్రియ లేదు. చేపట్టిన ప్రతి ప్రక్రియయందు తాను బొనరించుకొన్నారు. కథకులుగా వీరు ఇదివరకే ‘విజయదశమి’ ‘హనుమచ్ఛాస్త్రి కథలు’ ద్వారా పరిచితులు. కవిగా, కథకుడుగా, ఆత్మ్యత్తమ విమర్శకుడుగా సాహిత్య లోకంలో వారిస్థానం ఎంతో గణనీయమైంది. అందుకు ఉదాహరణంగా వారి ‘దక్షరామము, కీర్తితోరణము’ వంటికావ్యాలు ‘కాలిదాసుకళామందిరము, సారమతి నన్నయ’ వంటి విమర్శసాత్మకమైన గ్రంథాలను పేర్కొనవచ్చును. వీటితోపాటు కథకులుగా

వారు ఇదివరకే రెండు కథాసంపుటాలను వెలయించారు. అంతేకాక ఆత్మ్యత్తమ కథల సన్నిహితినో వెలయించారు. కానీ ‘గౌతమీ గాథలు’ రచనలో ఆయన కొక లక్ష్య ముంది. అందులకు ఆయన రాసిన పీఠికలో సుమారు ఏభైయేళ్ళ క్రిందట నా ఉదీయమాన వేళ్ళలో ఈ దేశపు అంతరంగాలు, ఆవేశాలు, ఆకాంక్షలు ఎట్లా ఉండేవి? ఎట్లా నడిచాయి? ఆనాటి శైష్యాపాఠ్యాంశాల తీరు ఎట్లా ఉండేది? ఈనాడు కథావస్తువులైన పెద్దలు, ఏదిశగా నడిచారు? ఎలా ఆలోచించేవారు? అనే బొమ్మను ఈ తరం వారికి చూపడమే నా ముఖ్యోద్దేశం’ అని పలికారు. నిజమేమో అని పిస్తుంది. ‘గౌతమీ గాథలు’ కథాసంపుటంలోని కథలను గురించి ఆలోచిస్తే అవి నిజానికి కథలుకా వనే అభిప్రాయం ఎటువంటి వారికైనా వెలుగుతుంది.

‘గౌతమీ గాథలు’ సంపుటంలో అనుభూతి పరమైన కథలు, ఆత్మీయతా పూర్వకమైన కథలు, మనసుకు అడ్డదాన్ని కలిగించే కథలు, బరువైన కథలు, విషాదభరితమైన కథలు, జాతికి సందేశ మిచ్చే కథలు ఎన్నో ... ఎన్నోనో ఉన్నాయి. ఇటువంటి కథలు దాదాపుగా నలభైదాకా ఉన్న ఈ కథాసంపుటంలో ‘పేర్కొనడగిన గొప్పకథల్లో’ ‘విశ్వేశ్వరుడి రేపు, లోక యాత్ర, అంకలో లేడి పిల్ల, అంతలవల, గండ పేండేరం, యమభాష, కళాభివర్ధిని, తీగ లేగింది, వెన్నల బయళ్ళు, శంకరం - పంకంజం, జీవితసత్యాలు, మ్యూ, గురుకిష్యులు, ఆరామంలో సత్కారం, ఏరుపొంగింది. క్రొత్త ఊపిరి అందుకొంది, ఆవకాయ మహోత్సవం, దూది పులి, దక్షరామం,

రైశ్వసుందరి, పండితమ్మమ్మడు, చీలిన దారులు, వంటివి పేర్కొనడగిన.

పైని పేర్కొనబడ్డ కథల్లో కొన్ని మనకు గొప్ప సందేశాన్ని ఇస్తాయి. మరి కొన్ని ఆనాటి సాహిత్య చైతన్యాన్ని తెలియజేస్తాయి. ఇంకా కొన్ని మనసుకు గొప్ప ఆహ్లాదాన్ని కలిగిస్తాయి. కానీ ఏదీ చదివినా, దేని వ్యక్తిత్వం దానిదే! దేని వైవిధ్యం దానిదే! ప్రతిదానికి ఒక విలువ, ఒక నూర్చి ఒక బొన్నత్వం, ఎంతో ఉన్నతంగా సంతరించుకొన్నాయి. కథలన్నింటిలో గొప్ప అనుభూతి కలిగించే కథ విశ్వేశ్వరుడి రేపు. ఇందులో కథకుడే ప్రధానపాత్రధారుడు. ఇతడు ఒక రేపు దగ్గరకు వస్తాడు. అతనితోపాటు అతని స్నేహితుడు కూడా వస్తాడు. ఈ స్నేహితుడు కథానాయకుణ్ణి ఏకాంతంగా ఒంటరిగా వదిలి ఎక్కడికో వెళ్ళాడు. నల్లని కరటాలతో పయనించే గోదావరిని చూచేప్పటికి అతని మనసు పరవళ్ళు త్రొక్కుతుంది. ఆ అనుభూతిని, ఉపహించుకొంటూ అక్కడగడిపే అతనికి ఒక అప్పరస కనిపిస్తుంది. ఆమె ఎంతో ఉన్నతంగా ఉంటుంది. ఆమెను గురించి అతడు కలలు కంటూంటే ఈ లోపల స్నేహితుడు ఎక్కడనుండో తిరిగి వచ్చి అతని కలను చెదరగొట్టాడు. అప్పుడు ఈ లోకంలో కొచ్చిన అతన్ని చూచి, ‘అబ్బాయి! జీవితమంటే ఒక అనుపల్లభమైన వస్తువు కోసం చేసే మహా ప్రయాణం! అంటాడు. ఎంత బరువైనది! ఎంత అనుభూతి పూర్వకమైనదీ కథ!

నిన్నటిదాకా స్వేచ్ఛాపక్షిని, మత బంధాలు, బ్రహ్మసమాజంలో క్రొత్త భావాలు, జాతీయోద్యమంలో, భాషా బంధాలు వ్యవసాహిత్యంలో తెంచుకొన్న పక్షి - కోరి పంజరంలో ఇరుక్కొంది ముప్పైరూపాయల మురికి వేతనంకోసం అంటాడు రచయిత. తనను గురించి తాను చెప్పుకొంటూ ‘ఉద్యోగ

మనస్సులో ఆ పే కథలో, జీవితంలో అన్నింటి
లోనూ బాధాకరమైన అంశం ఉద్యో
గావ్వేమన. పొట్టకూటి కొలుకు ఎన్ని
జీవితాలనా వెయ్యాలి. ఎన్ని ఆనందాల
నానా ఎంతో సహృదయతతో స్వీకరిం
చాలి. తప్పుడు! ఎన్ని ఇబ్బందులనో ఎదు
ర్కొంటేనే తప్పు జీవితంలో మనం అను
కోవద్దని సాధించలేం కదా! ఇక్కడ రచ
యిత తాను, ఎన్ని బాధలను ఎదుర్కొన
వలసిన పరిస్థితి ఏర్పడుతుందో చక్కగా
వివరింపగలిగారు.

జీవిత అనుబంధమైన కథలో లోక
యాత్ర. ఇందులో లోకంలో చిత్రంగా
జరిగిన పెండిండ్లు - వాని వింతలు విశే
షాలు వీటన్నింటినీ ఆత్మదృక్పథంగా
చిత్రించారు మన రచయిత. శక్రచాప
వక్రరేఖ పల్లకి! అటూకథను ప్రారంభి
స్తారు. తను ఏదైతే ఆశిస్తాడో! అందుకు
విరుద్ధంగా కథ నడుస్తుంది. అనుకోని
సంబంధం ఆతనికి వదిలి ఆ అమాయకు
రాలితో ఆయన వివాహం జరుగుతుంది.
దీంతో కథ ముగుస్తుంది.

అనుభూతి పూర్వకమైన గొప్ప కథ
'అంకలో లేడిపిల్ల' ఇందులో ఒక లేడి
కొలుకు ఒక పురుషుడు ఎంత తాపత్రయ
పడతాడో విదితమాతుంది. చివరకు ఆ
లేడిదొరక్కపోతే అతడు ఎంతగా కుమిలి
పోతాడో ప్రస్తుతకథ తెలుపుతుంది.
ఇక్కడ లేడికి, లేడికి గొప్ప సామ్యముంది.
ఈ కథలో ఒక చోట 'ఒక లేడి వెంటబడి
వానాకట్టలు తెచ్చుకొన్న వాడి కథ
నిత్యం చదువుతూటాం. అయినా జీవుని
అంతరలక్షణం వేరు, వాడి పై చదువు
వేరూ కావాలి! ఆ అందాన్ని ఒదులు
కోలేక మనస్సు హృదయాన్ని అణచి
పడుతున్నోంది' అని పలుకుతారు. ఒక
లేడి వెంట పరిగెత్తిన ఒక సామాన్యుని
జీవన ఇందులో ఉంది.

పాతకుల హృదయాలలో కలకాలం
నిలిచిపోయే గొప్ప కథ జీవితసత్యాలు.

చదువులేని ఒక గృహిణి తన చిత్త సంస్కా
రంతో ఏ విధంగా మెలగేది ఈ కథ
తెలుపుతుంది. ఇందులో ప్రధానపాత్ర
యైన సుందరమ్మ పాతకుల మనసులలో
కలకాలం నిలిచి పోతుంది. ఇందులో
ఇష్టంలేని పెండి - తద్విముఖత వలన
కలిగిన ఇబ్బందులు స్పష్టీకరింప
బడతాయి. 'జీవితసత్యాలు' కథ చదివేక
రచయిత స్వయానుభవమే కథగా మల
చబడిందా అనే అభిప్రాయం కలుగు
తుంది. సుందరమ్మ వెంకట్రామయ్యలు
దంపతులు వారిరువురును కలిసి తాము
వెళ్ళే పెండికి ఆహ్వానిస్తారు రచయితను.
రచయిత చివరకి వెళ్తాడు. అక్కడ జరిగే
వింతలూ, విశేషాలూ రచయిత ఎంతో
హృద్యంగా చిత్రిస్తారు ప్రస్తుత కథలో.
ఎంత హుషారుగా సాగుతుందో, అంత
గొప్ప జీవిత సత్యాన్ని తెలుపుతుంది
ఈ కథ.

విలువైన ప్రేమకు కలమతాలు అడ్డురా
వ నే నగ్న సత్యాన్ని తెలిపే కథ 'శంకరం -
పంకజం.' ఎంతో బరువైన కథ ఇది. చదివే
కొద్దీ మనసులో ఏవో క్రాంతిగ్రాంతి ఆలో
చనలను రేకెత్తించే ఈ కథలో శంకరం,
పంకజం, అనే ఇరువురు యువతీ యువ
కులు ప్రధాన పాత్రధారులు. వీరిరువురి
మధ్యజరిగిన సంభాషణము కథను ఎంతో
రసవత్తరంగా ముందుకు నడిపిస్తుంది.
కులమతాలకు అతీతమైన ప్రేమ బొన్న
త్యం గురించి, దాని విలువల్ని గురించి వీరి
రువురిద్వారా లోకానికి వెల్లడిస్తాడు రచ
యిత. అధమవలంలో పుట్టినప్పటికీ
గొప్ప సంస్కారం స్త్రీలల్లో ఉంటుం
దనే నగ్న సత్యాన్ని పంకజం పాత్ర
ద్వారా నిరూపిస్తాడు రచయిత. ఎంతో
బరువైన హృద్యమైన కథ ఇది ఇక్కడ
పంకజం గావించిన సంభాషణతో శంక
రం ఒకసారి నిలువెల్లా కదలిపోతాడు.
కానీ తన నిస్సహాయతను ఆమె ముందు
వ్యక్తంచేస్తాడు.

కులంకాని పిల్లను ప్రేమిస్తే ఒక పురు
షుడు ఎటువంటి ఇబ్బందులను ఎదుర్కొన
వలసిన పరిస్థితి ఏర్పడుతుందో తెలిపే
కథ 'అల-తల-వల.' ఇందులో రచయితే
ప్రధానపాత్రధారి. ఒక నాడు తన దగ్గరకు
వచ్చి; తాను ప్రేమించిన అహల్య దగ్గరకు
వెళ్ళి పోవడానికి నిర్ణయించుకొన్న పవన
కుమార్ తో 'దేశాన్ని ప్రేమించు,
ధర్మాన్ని ప్రేమించు, కష్టాలలో కాలి
తపించగలిగి నప్పుడే అందులో గలుపు -
ఆ సాహసం - చొరవ ఉంటే అహల్య
దగ్గరకు వెళ్ళిపోలేకపోతే ఆ కల మర
చిపో - సామాన్యులు చొరరాని మార్గం
లోకి ఆడుగుపెట్టకు - 'అని ఒక ఉదార
మైన సందేశాన్ని ఇస్తారు. ఈ నాలుగు
వాక్యాలలో ఎంతో సత్యముంది జీవిత
మంతా కాచి వడపోసిన ఒక తాత్త్విక
చింతనతో కూడు కొన్న జీవితలక్ష్య
ముంది. అంతే! తరువాత ఏం జరిగిందో
రచయిత పాపకులకు వదిలి పెట్టాడు.

ఎంతటి సామాన్యుడికైనా ఒక ఆత్మా
భిమానం ఉంటుంది. ఆత్మాభిమానం లేని
మనిషి లోకంలో బ్రతకలేడు. ఆత్మాభి
మానం కన్నా మించిన గంపద పురుషు
డికి వేరొకటిలేదు. మరి అటువంటి గొప్ప
ఆత్మాభిమానం పోగొట్టు కొన్నప్పుడు
ఒకడు ఎంత బాధపడతాడో కదా! అం
దునా - ఒకకవికి గల ఆత్మాభిమానం
ఎంతో గొప్పది. మరి అటువంటి ఆత్మాభి
మానం కోల్పోయినపుడు అత డెంత
దుఃఖపడతాడో వివరించే కథ 'తీగ తెగింది'.
ఇందులో అంతగా బాధపడే వ్యక్తి
కాటూరి వేంకటేశ్వరరావుగారు. ఒక
మనిషి జీవితంలో అన్నింటికన్నా కష్ట
మైన విషయం అన్నమాట నిలబెట్టు
కోడం! ఒకమాట నిలబెట్టుకోడానికి
ఒకడు ఎంతకృషి చేస్తాడో తెలిపే కథ
'గండపెండేరం' ఇందులో ప్రధాన
పాత్రధారి కవిసార్వభౌమ శ్రీపాదకృష్ణ
మూర్తి కాశ్రీగారు. వీరు తమకు ప్రదా

జరిగిన సన్మానికి సంబంధించింది. చందన తాంబూలాదులతో, నేలంపట్టు బట్టలతో, వెండిపళ్ళెంలో ఉంచిన సన్మాన ద్రవ్యంతో కార్యకర్తలు దత్తారామకవిని సత్కరిస్తారు. సన్మానం స్వీకరించిన కవి గద్దద స్వరంలో సమాధానం చెప్తారు. ఎంతో రసక తరమైన సన్నివేశ మిది. ఆసందర్భం గా కవి -

‘కవినో కథకుడనో సమిక్షావశలుడ-
నాదునోకాని, సహృదయులార మీదు
వమృత సాహృదబలము భీమయ్య కరుణ
వెలుగుచూపగ, నడిపింపదలతు కలము!’

అని పలుకుతారు. ఎంతగొప్ప హృదయ మైన సన్నివేశమిది. కేవలం ఇది కవికి గావించిన సన్మానం కాదు. ఆఖిరాంధ్ర కవితాసృష్టికి గావింపబడిన సన్మానంగా పేర్కొనవచ్చును. అందులకే రచయిత ‘ఆరామంలో సత్కారం’ అని ఒక విశేషంగా చెప్పారు.

‘గౌరవీ గాథలు’ సంపుటంలో దాదాపుగా నలభై కథలున్నాయి. ఈ నలభై కథలు నలభై గళాలైన అంశాలను ప్రస్ఫుటికరిస్తాయి. గొప్పబౌద్ధత్వంతో కూడుకొన్న ఈ కథలన్నీ కూడా గోదావరి తీరప్రాంతానికి సంబంధించినవి కావడం ఒకవిశేషం మరి! ఇరవయ్యో శతాబ్ది ప్రారంభంనుండి ఇంచుమించుగా ఒక అర్ధశతాబ్ది కాలంలో జరిగిన రచనకాల ఉద్యమాలప్రభావాలు, వాటితీరుతెన్నులు ఇందులో చక్కగా ప్రస్ఫుటిక రింపబడ్డాయి. వాటివెనుక ఆయా రంగాలకు చెందిన విభిన్న మనస్తత్వాల విశ్లేషణలు కూడా ఇందులో చక్కగా పొందుపరుపబడ్డాయి.

ఇటీవలి ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య లోకంలో వచ్చిన రెండు మంచి కథా సంపుటాలలో ‘గౌరవీ గాథలు’ అమరావతి కథలు’ ఇవి రెండూ ఒకే విధమైన మూసలో రచింపబడినప్పటికీనీ స్వతంత్ర ప్రతి పత్తి కలిగి, రెండు విధాలైన తీవ్ర

శ్రీ ఏ. సూర్యప్రకాశ్ “కాగితంపువ్వు” కు ఉమ్మెత్తల అవార్డు

1983 మే 10వ తేదీన సాయంత్రం 6.00 గంటలకు స్థానిక ‘సాహిత్యవేదిక’ ఆధ్వర్యమున వనపర్తి కాళా గ్రంథాలయమున జరిగినసభలో శ్రీ ఏ సూర్యప్రకాశ్ రచించిన ‘కాగితంపువ్వు’ కావ్యానికి 1983 ‘ఉమ్మెత్తల అవార్డు’ ఇవ్వబడింది.

ప్రముఖ నవలా రచయిత్రి శ్రీమతి పోల్కంపల్లి శాంతాదేవి సభకు ఆధ్యక్షతవహించారు.

సమాఖ్య అధ్యక్షులు శ్రీ నాగులవరం శివానంద శర్మ ముదటు అతిథులకు స్వాగతం పలికారు.

సమాఖ్య కార్యదర్శి శ్రీ గొట్టుముక్కల యోగానందం కార్యదర్శి నివేదిక సమర్పించారు.

న్యాయనిర్ణేతలైన శ్రీ పి. పర్వతరాజు ప్రసంగిస్తూ, ఆధునాతన యుగంలోని ఒక లక్షణమైన స్పీక్ ‘కాగితంపువ్వు’ కావ్యంలో అడుగుడుగునా దర్శనమిస్తుందని, శబ్ద చిత్రాలు చిత్రించడంలో కవి శ్రీ ఏ. సూర్యప్రకాశ్ దిట్ట అని పేర్కొన్నారు.

న్యాయనిర్ణేతలైన శ్రీసల్లా నారాయణ శర్మ ఉపన్యసిస్తూ పోటీలో దాదాపు 30 కవితా సంపుటలను పరిశీలించామని, అందులోనుంచి ఆధునాతనమైన మృదుల భావం, అర్థ శిల్పం కలిగిన శ్రీ ఏ. సూర్యప్రకాశ్ కావ్యం ‘కాగితం పువ్వు’ ను

విధానాలను అనుసరించాయి. నిజానికి ఆధునిక కథాసాహిత్యంలో ఇంద్రగంటి వారి ‘గౌరవీ గాథలు’ ఒక ప్రత్యేకతను సంతరించుకొన్న దనడంలో అతిశయోక్తి లేదు.

ఏకగ్రీవంగా ఉత్తమ కవితా సంపుటి నిర్ణయించామని వక్కాణించారు.

శ్రీ నాగవరం బలరాం, శ్రీ నాగవరం శివానందశర్మ ‘కాగితం పువ్వు’ కావ్యాన్ని సమీక్షించారు.

‘సాహిత్య వేదిక’ వ్యవస్థాపక అక్షులు, అవార్డు ప్రదాత శ్రీ ఉమ్మెత్తల నరసింహమూర్తి ప్రసంగిస్తూ, గత సత్సరం అవార్డు ముద్దనూరుకు చెందిన రాధేయ కవితా సంపుటి ‘దివ్యద్వీప’ లభించిందని ఈ సంవత్సరం అనా పొందిన ‘కాగితం పువ్వు’ పై తమ సందకత్వములోని ‘సాహిత్యమందుభి’ మా పత్రిక పత్యేక సంచిక ప్రచురిస్తూ ప్రకటిస్తూ, ఆయూరు డిగ్రీ కళాశాలెక్స్కర్, రాష్ట్రసాహిత్య అకాడమి సభ్యులైన అవార్డు గ్రహీత శ్రీ ఏ. సూర్యప్రకాశ్ కు కాలవ కప్పి సన్మానిం నూట పదహారు రూపాయలతో మొమెంటోతో సత్కరించారు.

అవార్డు : జీత శ్రీ ఏ. సూర్యప్రకాశ్ ప్రసంగిస్తూ, 1982 ఉత్తమ కవితాసం టిగా తమ ‘మల్కీ మార్కోద’ యా. అమలాపురం సమతా రచయితల కుగళ అవార్డు గత సంవత్సరము అందుకోవడం ఈ సంవత్సరం 1983 ఉత్తమ కవి సంపుటిగా తమ ‘కాగితం పువ్వు’ ఉమ్మెత్తల అవార్డు అందుకోవడం ఈ జీవితంలోనే మరువలేని ఘట్టాలని ఆ వర్ణించారు.

శ్రీ జనబ్బాల, శ్రీ ఉమ్మెత్తల నరసింహమూర్తి, శ్రీ ఏ సూర్యప్రకాశ్ స్వీయకవితా పతనంలో పాల్గొన్నాడని

శ్రీ పూరి బాలరాజు వందన సమయంలో కార్యక్రమం ముగిసింది.

- ఉమ్మెత్తల నరసింహమూర్తి

చేసిన బిరుదును ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయము తిరిగి ఇచ్చివేసి ఆ విశ్వవిద్యాలయం పట్టు తన గౌరవాభిమానాలను వెల్లడించుకొన్నారు. నిజంగా చెప్పుకొనగల మంచి కథల్లో ఇది ఒకటి.

కామమోద జరిగే సర్క్యన్ ఫీట్లను దించి 'తెలిపేకథ' యమభాష! ఇప్పటికీ 'మనమకు' కూడా భేదం తెలిపి ఉన్నారే. రెండింటిలో భేదం తెలియకపోతే అది యమభాష అవుతుంది. నిజమే! యమ మకు భేదమేమిటో మనకు అర్థం కాలేదు. ఎవరుకోరినా యమభాష రాయబడి ఉండకపోతే! తెలుగుభాష చాలా అందమైంది. తెలుగు అక్షరాలు చాలా అందమైనవి. పూర్వోక్తంగా ఉండేవాటిని ఇంకా తెలిస్తే సగం భాష పట్టుపడ్డట్లే! తిరుమలతారు హాస్యబ్రహ్మ బిరుదాంకురైతువంటి శ్రీ భవిషిషాటి కామేశ్వరరావుగారు.

శత్రువునానికి కానిఫరేనేనై- హాసనానికి కానిఫరేనై' అని మహాకవి శ్రీశ్రీగారు తమ నట్లుగా మహాకవులనబడేవారందరినీ ఒక వ్యసన ముంటుంది. గొప్ప శత్రువులూ కాకపోయినా - తగ్గవ్యసనం కలిగినా ఉంటాయికదా మరి! ఒకనాటి కవిగారు దేశంలోని కవులకు కారాకర్తీ అవకాశం జోరుగా ఉండేది. బుగ్గను కారాకర్తీ పెట్టుకొని రచనలు చేయడం కూడా ఒక అలవాటుగా మార్చుకొని 'బ్యాంకరా' ఎన్ని ఇబ్బందులకు లోను గావలసిన అవసరం మేర్పడిందో తెలిపేకథ ఇది. ఇది 'మన వ్యసనకమత్యం' ఇంగులో రమిడిపాటి కామేశ్వరరావు గారు, రచయిత ప్రధాన పాత్రధారులు. కీర్తి మాను గొప్ప మట్టు తెలిగించడానికి ప్రయత్నించి అందులో విఫలమౌతావడం జరిగింది. వైఫల్యం ఎటువంటి ఫలితాలను పరిమాణాలకు చేరలేదు అందుకే 'తెలిపేకథ' కథ ఇది.

మధుర మైన అనుభూతిని కలిగించే గొప్ప కథ, మంచికథ 'వెన్నెలబయళ్ళు' ఇందులో రచయిత అధ్యాపక సోదరులతో కలిసి వెన్నెలలో గోదావరిలో నదీవిహారం చేస్తారు. ఆ వెన్నెలరాత్రంతా వాళ్ళు ఎన్నో సంభాషణలు చేసుకుంటూ కాలం గంతోషంగా గడుపుతారు. ఆనాటి అనుభూతిని గురించి నెమరువేసుకుంటూ రచయిత 'కవితా సుందరి రమ్మ' చేగలిపి ప్రక్కన్ నిల్చి నాయంసమందివ తాళించు భవద్భుజమ్మునిడిరమ్మి కాముదీ వేళ!' అంటారు. నిజంగా ఎంతో గొప్ప సన్నివేశ మిది! కవి పెదవి ఈవిధంగా ఆలాపించింది. ఇక్కడ రచయిత నురుగులతో, అలలతిగుళులతో నల్లటినీటిజాలు దీర్ఘ వేణితో గోదావరిని అభివర్ణిస్తాడు.

'కూర్చో'-ఈసంపుటంలోని మంచికథల్లో ఒకటి. ఇందులో స్వతంత్ర ప్రతిపత్తిని 'కూర్చో' ఎన్ని చిత్రవిచిత్రాలను చేస్తుందో తెలుపబడుతుంది. Q cannot go without 'u' అది ప్రేమకు, స్నేహానికి చిహ్నం. ప్రకృతి పురుషుల లీలా ఫలనం. అది ఒంటరితనాన్ని సహించదు. మనసు వేరొకరి మనస్సునుకొరుతుంది. అంటాడు ఒకచోట రచయిత. ఇంగులోనే ప్రముఖ అభ్యుదయ కవి శ్రీరంగం నారాయణ బాబుగారికి జరిగిన సన్మానం కూడా పేర్కొనబడింది. 'చీకటి శరీరం మీద ఒకటి రెండు వెలుతురు గాయాలు' అని వారి కవితలోని మాటలు కూడా పేర్కొనడం ఒక విశేషం కావాలి! నిజంగా గొప్పకథ ఇది.

రచయిత ప్రతిభాసామర్థ్యాలకు దర్పణంగా పేర్కొనబడినకథ 'దూదిపులి.' ఈమాట వింటేనే మనకు కమ్యూనిష్టులు తమమీద వాడు 'కాగితపుపులి' అనే మాట గుర్తుకొస్తుంది. ప్రముఖకవివరంసురైన శ్రీ వేదల సత్యనారాయణ శాస్త్రిగారు తమ ప్రసంగంలో ఒక చోట

అమాయకంగా 'కవితా ప్రవాహంలో ఇంతవరకు కొట్టుకు పోయాను. నేను భద్రాచలంవాణ్ణి. ఈత బాగా వచ్చు. అయితే యేం అవతలిఒడ్డు కనబడందే'- అంటారు. శ్రీ వేదల వారి ప్రసంగంలో కొంతభాగం ఇక్కడ రచయిత పేర్కొనడం ఒకవిశేషం! ఆ ప్రసంగంలోని సారాంశాన్ని దూది పులి అనే పేరు ఏ విధంగా సాగకమైందో తెలిపారు.

మరొక చిత్రమైన కథ 'గురుశిష్యులు' అందులో విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారు, చెళ్ళపిళ్ళ వేంకట శాస్త్రిగారు ప్రధానపాత్రలు. ఒకచోట జరిగిన సాహిత్య సభలో విశ్వనాథవారు మాట్లాడుతూంటే 'నీరు ఒలుకుతుంది. అందుకు వెంకటశాస్త్రిలు గారు 'ఒలికింది ఒలికింది ఒగల కిన్నెరసాని కలికింది కలికింది కొరికిన్నెరసాని. తడిసింది తడిసింది పొడిది మేజాగుడ్డ' అని అతి నీరియసంగా ముహంపెట్టి మాట్లాడుతారు వెంకట శాస్త్రిగారు. దీంతో సభంతా ఒక్కసారి గొల్లుమంటుంది. అందులకు ప్రతిసమాధానంగా విశ్వనాథవారు ఒక పరగణాకు చెందిన రాడీ దగ్గర - ఆ పరగణా శిష్యులు మాట్లాడరు. అది ఆ గురు శిష్యుల మర్యాద అంటారు. ఆమాటలతో సభ మరొకమారు గొల్లుమంటుంది. వారిరువురి ప్రసంగాలు విన్నతరువాత 'గురువుకు తగ్గ శిష్యు'డని అందరూ ప్రశంసిస్తారు. అంతటితో అది పూర్తవుతుంది. ఇది ఒక తరాన్ని ప్రభావితం గావించిన తిరుపతి వేంకట కవులలో ఒకరైన చెళ్ళపిళ్ళ వేంకట శాస్త్రిగారి బొన్నత్యాన్ని తెలుపుతుంది.

'గౌరవి గాథలు' సంపుటంలో పేర్కొనదగిన ఆణిముత్యం లాంటి కథ, చిట్టచివరి కథ 'ఆరామంలో సత్కారం.' ఇది రచయిత శ్రీ హనుమచ్ఛాస్త్రిగారికి దక్షరామకావ్యకర్తగా, దక్షరామంలో

ర చ యి త ల కు

ఒక సంచికకు మించి సశేషములుగా వచ్చు దీర్ఘచనలు పంప వలదని మనవి. పేజీకి ఒకవైపుననే పంక్తులు ఎడముకలిగి యుండునట్లు అక్షరములు అతి విస్పష్టముగా నుండునట్లు వ్రాయవగును. వెనుకటి విడి సంచికలు పంపుదని కొందఱు వ్రాయుచున్నారు. అది అంత తేలికకాదు. నిర్ణీతములైన తేడీలలోనే పోస్టులు కన్పెషను ఉండునుగాని తరువాతి ఉండ దని గమనింప గోరిక.

- సంపాదకుడు.

అడ్రసు :-

సంపాదకుడు, విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి
రిటైర్డ్ తెలుగు లెక్చరరు, వి. టి. జి. కాలేజి,
ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజ నగర్),
రాజమండ్రి-1.

